

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет міжнародного туризму та економіки
Кафедра туристського, готельного та ресторанного бізнесу

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної дипломної роботи
другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КАНАДІ

Виконав: студент II курсу, групи МТЕз-111м
Спеціальності 242 Туризм

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма Туризмознавство

Кіріке Г.

(прізвище та ініціали)

Керівник Гурова Д.Д.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Соколов А.В.

(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Інститут, факультет Міжнародного туризму та економікиКафедра Туристського, готельного та ресторанного бізнесуСтупінь вищої освіти Другий (магістерський) рівеньОсвітньо-кваліфікаційний рівень магістрСпеціальність 242 Туризм
(шифр і назва)Освітня програма (спеціалізація) Туризмознавство
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТГРБ

В.М. Зайцева

«___» _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Кіріке Гліба

(прізвище, ім'я по батькові)

- Тема роботи (проекту) Сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Канаді,
керівник роботи (проекту) Гурова Д.Д., к.геогр.н., доцент,
затвердженні наказом вищого навчального закладу від 09 вересня 2022 року № 287
- Строк подання студентом роботи (проекту) 01.12.2022 р.
- Вихідні дані до роботи (проекту) в роботі використанні навчальні посібники, підручники, статті наукових видань, Інтернет-джерела, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, монографії, статистичні дані Служби статистики Канади
- Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Розділ 1. Теоретичні аспекти дослідження етнотуризму. Розділ 2. Аналіз туристських ресурсів і сучасного стану туризму у Канаді. Розділ 3. Перспективи розвитку туризму у Канаді. Розвиток українського етнотуризму в контексті українсько-канадських відносин
- Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
7 таблиць, 10 рисунків

6. Консультанти розділів кваліфікаційної дипломної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Гурова Д.Д., доцент каф. ТГРБ	01.09.2022	01.10.2022
2	Гурова Д.Д., доцент каф. ТГРБ	01.09.2022	20.10.2022
3	Гурова Д.Д., доцент каф. ТГРБ	01.09.2022	05.11.2022
Нормоконтроль	Гурова Д.Д., доцент каф. ТГРБ	01.09.2022	10.11.2022

7. Дата видачі завдання 1 вересня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	01.09.2022	виконано
2	Вивчення літературних джерел	01.09-10.09.2022	виконано
3	Збір матеріалу на кваліфікаційну дипломну роботу	01.09-01.10.2022	виконано
4	Групування та аналіз зібраного матеріалу	01.09-11.10.2022	виконано
5	Виконання першого розділу	01.10.2022	виконано
6	Виконання другого розділу	20.10.2022	виконано
7	Виконання третього розділу	05.11.2022	виконано
8	Формування висновків та рекомендацій	07.11.2022	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної дипломної роботи	09.11.2022	виконано
10	Перевірка роботи на плагіат	15.11.2022	виконано
11	Перевірка роботи керівником	19.11.2022	виконано
12	Одержання відгуку та рецензії	21.11.2022	виконано
13	Попередній захист кваліфікаційної дипломної роботи	22.11.2022	виконано
14	Подання роботи на кафедру	01.12.2022	виконано
15	Захист кваліфікаційної дипломної роботи	22.12.2022	виконано

Студент

(підпис)

Кіріке Гліб

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

Гурова Д.Д.

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Актуальність теми. Туризм завжди відігравав важливу роль в економіці Канади, оскільки впродовж століть люди насолоджувалися відвідуванням цієї величезної, гарної країни. На сучасному етапі туризм в Канаді відіграє суттєву роль в економіці та створенні валового національного продукту країни. Тому дослідження основних перспектив у сфері туризму та визначення основних загроз, що перешкоджають динамічному розвитку цього сектору має досить вагоме значення. Враховуючи те, що Канада завжди була країною дружньою до України та є другою державою за кількістю української діаспори, актуальним питанням стає розгляд можливостей для розвитку українського етнотуризму в цій країні.

Метою кваліфікаційної роботи є висвітлення сучасного стану та перспектив розвитку туризму у Канаді. Виходячи з поставленої мети, доцільно виконати такі **завдання**: розглянути теоретичні аспекти дослідження етнотуризму; проаналізувати туристські ресурси і сучасний стан туризму у Канаді; надати перспективи розвитку туризму у Канаді; висвітлити розвиток українського етнотуризму в контексті українсько-канадських відносин.

Об'єктом наукового дослідження є туризм в Канаді, як суттєвий важіль економіки та фактор створення валового національного продукту країни.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних питань щодо відстеження сучасного стану туризму Канади в контексті українсько-канадських відносин.

Методи дослідження: структурно-функціональний метод, метод наукової абстракції, принцип аксіологічності, ситуаційний підхід, логічний аналіз, графоаналітичний метод, метод спостережень.

Інформаційну базу дослідження становлять статистичні дані Всесвітньої туристичної організації, служби статистики Канади,

міжнародних економічних організацій, державні стандарти та норми, монографії, наукові публікації, Інтернет-ресурси, власні дослідження автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дістали подальшого розвитку наукові дослідження стану розвитку туризму у Канаді, а також у висвітленні можливостей для розвитку українського етнотуризму в цій країні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розгляд можливостей та передумов для розвитку українського етнотуризму в Канаді може популяризувати цей вид туризму серед української діаспори, а також матеріали роботи можуть бути використані туристськими агенціями міста Запоріжжя для диверсифікації туристського продукту (довідка впровадження № 7/22 від 01.11.2022 р.). Також матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані у навчальних дисциплінах бакалаврату «Туристичне країнознавство», «Спеціальні види туризму» «Міжнародний туризм».

Апробація результатів кваліфікаційної дипломної роботи. Основні результати дослідження доповідалися й обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства» (м. Запоріжжя, 2022 р.) за результатами яких опубліковано тези доповідей.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (61 найменування), 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки комп'ютерного тексту (4,2 авт. арк.), основний зміст роботи викладено на 95 сторінках (3,97 авт. арк.). Робота містить 7 таблиць та 10 рисунків.

АНОТАЦІЯ

Кіріке Г. Сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Канаді. – Кваліфікаційна робота.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти дослідження етнотуризму; проаналізовано туристські ресурси і сучасний стан туризму у Канаді; надано перспективи розвитку туризму у Канаді; висвітлено розвиток українського етнотуризму в контексті українсько-канадських відносин.

Ключові слова: туризм, Канада, природні ресурси, історико-культурні ресурси, сучасний стан, перспективи розвитку, українці, етнотуризм.

ANNOTATION

Kirike G. The current state and prospects for the development of tourism in Canada. – Qualifying work.

The work provides general information about Canada; tourist resources and the current state of tourism in Canada are analyzed; prospects for the development of tourism in Canada are considered; the development of Ukrainian ethnotourism in the context of Ukrainian-Canadian relations is highlighted.

Key words: tourism, Canada, natural resources, historical and cultural resources, current state, development prospects, Ukrainians, ethnotourism.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ВВП – валовий внутрішній продукт

га – гектар

ГЕС – гідроелектростанція

див. – дивись

ін. – інше

км – кілометр

ЛГБТ – лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери

м – метр

м. – місто

млн. – мільйон

млрд. – мільярд

мм – міліметр

МСП – мале та середнє підприємництво

о. – острів

ПДВ – податок на додану вартість

р., рр. – рік, роки

рис. – рисунок

Св. – святий

ст. – століття

табл. – таблиця

тис. – тисяча

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

CAD – канадський долар

TRF – Фонд допомоги туризму

% – відсоток

°C – градус за Цельсієм

\$ – долар США

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОТУРИЗМУ	12
1.1. Етнотуризм у складі туристичної галузі	12
1.2. Місце Канади в Американському туристському регіоні	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТСЬКИХ РЕСУРСІВ І СУЧАСНОГО СТАНУ ТУРИЗМУ У КАНАДІ	34
2.1. Аналіз природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсів країни	34
2.2. Сучасний стан розвитку туризму у Канаді	47
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У КАНАДІ. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИН	62
3.1. Туристична політика Канади та перспективи розвитку туризму в країні	62
3.2. Можливості розвитку українського етнотуризму в Канаді	75
ВИСНОВКИ	88
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	92
ДОДАТКИ	98
Додаток А	99
Додаток Б	100

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні туризм – це найдинамічніша галузь світового господарства, чинник економічного та культурного розвитку країн, міжнародного взаєморозуміння та співпраці; джерело створення нових робочих місць та отримання прибутку, а також передумова захисту навколишнього середовища та історико- культурної спадщини націй.

Туризм завжди відігравав важливу роль в економіці Канади, оскільки впродовж століть люди насолоджувалися відвідуванням цієї величезної, гарної країни. Велика кількість природних красот Канади, пам'яток, своєрідна культура, що поєднує французькі та британські елементи, цікава історія, етнографічне різноманіття – все це робить Канаду виключно привабливою країною для туристів зі всього світу.

На сучасному етапі туризм в Канаді відіграє суттєву роль в економіці та створенні валового національного продукту країни. Тому дослідження основних перспектив у сфері туризму та визначення основних загроз, що перешкоджають динамічному розвитку цього сектору має досить вагоме значення. Враховуючи те, що Канада завжди була країною дружньою до України та є другою державою за кількістю української діаспори, актуальним питанням стає розгляд можливостей для розвитку українського етнотуризму в цій країні.

Питаннями класифікації туризму, виділенням класифікаційних ознак та видів туризму присвячені роботи Крачила М.П., Зоріна І.В., Квартальнова В.О., Любіцевої О.О., Бейдика О.О., Смаля І.В. Деякі дослідники виокремлюють етнічний туризм в окремий, самостійний вид, як наприклад, Кифяк В.Ф. Інші ж не виділяють окремо етнічний туризм, котрий, на їхню думку, існує у складі пізнавального – Глушко А.А., Сазикін А.М., екологічного туризму (науково-пізнавальні тури) – Школа І.М. Загальна характеристика Канади та її туристичні ресурси висвітлені в роботах Веклича Ю.І., Дахно І.І., Полупана А.П., Мальської М.П., Масляка П.О. та інших.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є висвітлення сучасного стану та перспектив розвитку туризму у Канаді. Для досягнення цієї мети в роботі сформульовано та вирішено такі завдання:

- розглянуто теоретичні аспекти дослідження етнотуризму;
- проаналізовано туристські ресурси і сучасний стан туризму у Канаді;
- надано перспективи розвитку туризму у Канаді;
- висвітлено розвиток українського етнотуризму в контексті українсько-канадських відносин.

Об'єктом наукового дослідження є туризм в Канаді, як суттєвий важіль економіки та фактор створення валового національного продукту країни.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних питань щодо відстеження сучасного стану туризму Канади в контексті українсько-канадських відносин.

Методи дослідження. В процесі дослідження були використані наступні методи: структурно-функціональний метод – розгляд будь-якого економічного явища як системного з обов'язковим аналізом функцій взаємодіючих елементів; метод наукової абстракції – він полягає у виділенні найбільш суттєвих сторін процесу, що вивчається; принцип аксіологічності, за допомогою якого визначено роль, яку туризм відіграє у структурі економіки Канади, ситуаційний підхід – при аналізі факторів, які впливають на відновлення туристичної сфери; логічний аналіз – при обґрунтуванні можливостей розвитку українського етнотуризму в Канаді, метод спостережень.

Інформаційну базу дослідження становлять статистичні дані Всесвітньої туристичної організації, служби статистики Канади, міжнародних економічних організацій, державні стандарти та норми, монографії, наукові публікації, Інтернет-ресурси, власні обстеження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дістали подальшого розвитку наукові дослідження стану розвитку туризму у Канаді, а також у висвітленні можливостей для розвитку українського етнотуризму в

цій країні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розгляд можливостей та передумов для розвитку українського етнотуризму в Канаді може популяризувати цей вид туризму серед української діаспори. Оскільки Канада активно підтримує Україну у боротьбі з військовою агресією з боку росії, приймаючи велику кількість біженців, етнічний туризм серед українців може допомагати людям не втрачати зв'язок зі своєю Батьківщиною.

Матеріали роботи можуть бути використані туристськими агенціями міста Запоріжжя для диверсифікації туристського продукту (довідка впровадження № 7/22 від 01.11.2022 р.). А також матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані у навчальних дисциплінах бакалаврату «Туристичне країнознавство», «Спеціальні види туризму» «Міжнародний туризм».

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні результати дослідження доповідалися й обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства» (м. Запоріжжя, 2022 р.) за результатами яких опубліковано тези доповідей.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (61 найменування) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки комп'ютерного тексту, основний зміст роботи викладено на 95 сторінках. Робота містить 7 таблиць та 10 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОТУРИЗМУ

1.1. Етнотуризм у складі туристичної галузі

Туризм – соціально-економічне явище, сформоване історично та представлене самодіяльністю конкретної особи з метою проведення вільного часу й діяльністю підприємств індустрії туризму з організації подорожі та споживання туристичного продукту, що визначається масовістю й організованістю процесу узгодження попиту та пропозиції на ринку туристичних послуг. Питаннями класифікації туризму, виділенням класифікаційних ознак та видів туризму присвячені роботи М.П. Крачила, О.О. Любіцевої, О.О. Бейдика, І.В. Смаля. Класифікація видів туризму за метою зажди змінювалася й до сьогодні доповнюється найрізноманітнішими формами проведення вільного часу. До дослідження даного питання долучилися такі сучасні вчені, як: Худо В.В., Цибух В.І., Самойленко А.А., Мальська М.П., Рутинський М.Й., Паньків Н.М. та інші [18].

Деякі дослідники виокремлюють етнічний туризм в окремий, самостійний вид, як наприклад, Кифяк В.Ф. Інші ж не виділяють окремо етнічний туризм, котрий, на їхню думку, існує у складі пізнавального (екскурсійного) – Глушко А.А., Сазикін А.М., екологічного туризму (науково-пізнавальні тури) – Школа І.М. [11].

Отже, під поняттям «етнічний туризм» розуміють поїздки двох типів: для побачення з рідними та близькими; для відвідання місць, з якими пов'язана історія народу або життя предків (див. рис. 1.1). Цей вид туризму має особливе значення для тих країн, значна частина населення яких проживає за кордоном. Також зміст етнічного туризму полягає у відвідуванні будь-якого етнографічного регіону задля задоволення своїх матеріальних та духовних потреб [31].

У той же час відомий дослідник туристичної галузі професор Любіцева О.О., вважає, що зміст етнічного туризму поки що остаточно не визначено і

здебільшого його трактують дещо звужено: відвідування родичів, друзів та знайомих або місця походження родини, відвідування «землі предків». У розширеному варіанті до етнічного туризму слід віднести також різновид тематичних програм та екскурсій на етнічну тематику, пов'язаних з національними меншинами, ознайомленням з їх історико-культурною спадщиною та традиційною культурою; з етнічними групами населення тощо. До етнічного туризму можна віднести й ознайомлення з життям, діяльністю, внеском в культуру певного народу представників інших народів.

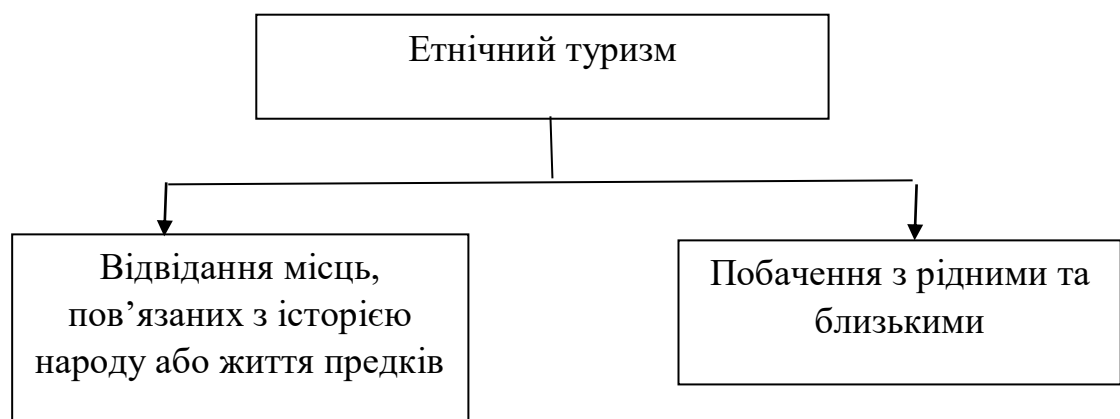

Рис. 1.1 – Структура етнічного туризму

Тобто, етнічний туризм має не тільки ностальгічну, а й пізнавальну мотивацію. На «стику» розважального, пізнавального, етнічного, пригодницького туризму розвиваються тури, які пропонують сучасній людині повністю зануритись в інше етнічне середовище, в іншу традиційну культуру. Етнічний туризм задовольняє потребу у підкріпленні національної ідентичності людини, тобто включеності в певну соціальну спільноту на підставі спільного походження, ототожнення з певною культурою.

Кифяк В.Ф. під етнотуризмом розглядає поїздки з метою побачень з рідними та близькими. Кляп М.П. визначає етнічний туризм як різновид туризму, який здійснюється туристами на місця свого історичного проживання [12]. Ці твердження є дискусійним, оскільки переплітаються з

визначеннями діаспорного, ностальгічного, аборигенського туризму, дають неповне чи часткове пояснення сутності етнічного туризму.

Отже, особливості етнічного туризму проявляються, по-перше, в тому, що туристичні подорожі можуть здійснюватися у будь-який куточок світу, будь-ким, не залежно від віку, статі, статусу чи інших ознак, по-друге, він визначається своїми неординарними формами, по-третє, він має зовсім інше емоційне насичення.

Етнічний туризм можна поділити за наступними класифікаційними ознаками (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація етнічного туризму

Кваліфікаційна ознака	Форма етнічного туризму
За масштабом	Внутрішній
	Зовнішній
	Прикордонний
	Середньовіддалений
	Далековіддалений
За мотивами	Науково-дослідницький
	Сентиментальний (ностальгічний)
	Пізнавально-етнографічний
За тривалістю	Довготривалий
	Середньої тривалості
	Корототривалий

Отже, етнічний туризм – різновид туристичних подорожей, що здійснюються туристами до місць свого історичного проживання.

Туристичні ресурси – об’єкти природи, історії, культури, поточні події, явища, які можуть бути використані у процесі створення та реалізації туристичного продукту, будучи мотиваційною підставою для його вибору, наприклад за видом, сезоном тощо.

Як приклад, можна навести структуру туристичних ресурсів, розроблену О.О Бейдиком. Гіперблок туристичних ресурсів складається з природних, природно-антропогенних, суспільно-історичних (фундаментальні ресурсні фактори), до складу яких входять архітектурно-історичні, біосоціальні, подієві ресурси. Окрему групу становить об'єкт рангу «суперточка-тур». Трансресурсні об'єкти (гомогенні та пара рекреаційні або латентні ресурси) можуть інтегрувати всі вищеназвані складові. Так, наприклад, О.О. Бейдик розглядає окремі ресурси, які можна вважати нематеріальними етнокультурними у групі гомогенних біосоціальних (див. рис. 1.2) [4].

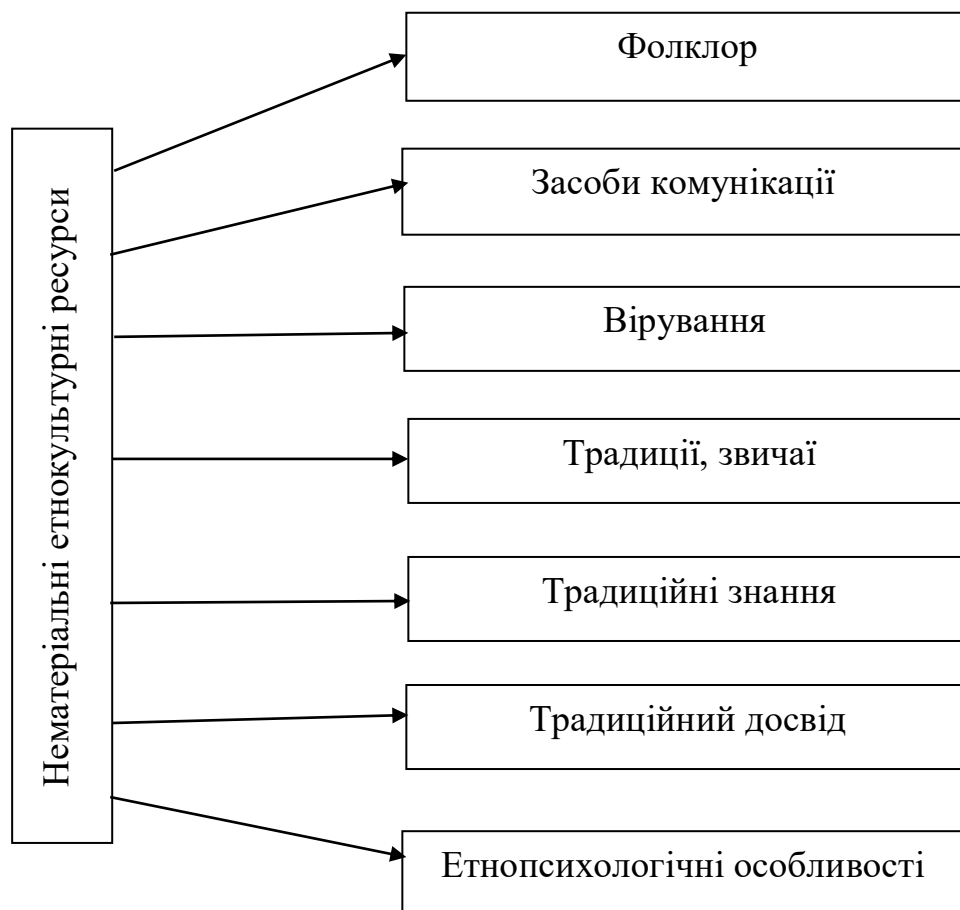

Рис. 1.2 – Нематеріальні етнокультурні ресурси

Ще півтора десяти років тому у фундаментальних дослідженнях таке поняття як «етнокультурні рекреаційні ресурси» не розглядалося. Етноресурси відповідно до складових, які можна включити до цієї категорії, можна поділити на матеріальні та нематеріальні. Перші мають більш явне значення для розвитку туризму, оскільки вимагають здійснення подорожі для користування ними. Проте, психологічні особливості, вірування, зв'язані з традиційні знання та досвід є визначальними для формування особливостей матеріальної культури кожного народу. Познайомитися з ними можна за допомогою різних інформаційних джерел, а відчутти лише у середовищі проживання конкретного етносу.

Цінність етнокультурної спадщини для розвитку туризму зростає, якщо вона представлена матеріальними об'єктами. Рухомі об'єкти найчастіше входять до складу музейних або виставкових експозицій, які можуть демонструватися як на приймаючих територіях, так і за їх межами, сприяючи просуванню національного турпродукту. З умовно нерухомими об'єктами можна познайомитись у спеціалізованих музеях народної архітектури та побуту, куди вони довозяться з різних сіл та регіонів. Етнокультурні ресурси певної країни є цікавими не лише для іноземних туристів, але і для її громадян, між якими теж існують відмінності, тим більше, чим більша відстань між регіонами [4].

1.2. Місце Канади в Американському туристському регіоні

Американський макрорегіон розташований у Західній півкулі. Він включає країни Північної, Південної, Центральної Америки, а також островні держави і території Карибського басейну.

Загалом в Америці розташовано близько 50 держав і несамоправдних територій. Останні, здебільшого островні країни, знаходяться в басейні Карибського моря: Антильські острови, Аруба (Нідерланди); Бермудські, Віргінські, Кайманові острови, Монтсеррат, Теркс і Кайкос

(Великобританія); Пуерто-Ріко та Віргінські острови (США), Мартиніка, Гваделупа (Франція) та ін. Вони є залишками колоніального минулого великих європейських держав. На багатьох островах метрополії створили чудові умови для розвитку туризму (Бермудські острови, Пуерто-Ріко) [4].

За О.О. Бейдиком, при туристсько-рекреаційному районуванні світу, Американський туристський регіон поділяється на три макрорайони (найбільша ієрархічна одиниця рекреаційно-туристського районування світу): Північноамериканський, Центральнопівденноамериканський і Карибський та Південноамериканський (див. рис. 1.3). У свою чергу макрорайони діляться на райони (мезорайони) – складові частини макрорайону, що охоплюють як окремі країни, так і групи країн [4].

Рис. 1.3 – Туристсько-рекреаційні райони Американського регіону

На відміну від Європи туристський попит на американські країни більш-менш диверсифікований за країнами світу, але, незважаючи на це, половину міжнародних прибуттів у регіон забезпечують США та Канада. Тому зміни обмінного курсу американського долара грають тут важливу роль.

З країн Північної Америки найбільш відвідувані США, Канада та Мексика, які є головними туристськими центрами регіону і де, крім міжнародного туризму, розвинений внутрішній туризм. У 2019 р. частки прибуття туристів в цей регіон та надходжень від них становили відповідно

76 та 78% загальноамериканських [35].

Першою країною в регіоні з туристських прибуттів та надходжень є США. Це наслідок величезного внутрішнього ринку та високорозвиненої інфраструктури країни. США мають у своєму розпорядженні найбільшу в світі готельну та транспортну індустрію.

Друге місце з розвитку туризму в регіоні займають Карибські острови, що приймають 12 млн. туристів на рік. Туристські потоки в країни Південної Америки дещо слабкі. Так, частка прибуттів становить 10%, а надходжень – 9%. Це результат політичної нестабільності та слабого економічного положення в регіоні.

У 2019 р., у доковідні часи, доходи від міжнародного туризму склали 12,5% загальних доходів від експорту – це найвищий рівень у світі. Порівняно активна участь туристичного сектору в експорті є наслідком конкурентоспроможності кожного елемента американського туристського продукту на світовому ринку і міцної спеціалізації деяких районів регіону, наприклад Карибських островів [39].

О.О. Бейдик дає найбільш докладний поділ Американського туристського регіону, тому розглянемо особливості розташування кожного макрорайону [4].

Північноамериканський макрорайон, що включає Канаду, США, о. Гренландія, острови Сен-П'єр і Мікелон, Бермудські острови та Мексику, розташований на материку Північна Америка, який є третім за розмірами материком нашої планети після Євразії та Африки. Материк цілком знаходиться в Західній півкулі і простягається від екваторіальних до арктичних широт. Він же є єдиним на Землі континентом, повністю, разом з островами, розташований в Північній півкулі, що цілком виправдовує свою назву – Північна Америка.

Площа Північноамериканського макрорайону складає 23642981 км².

Північноамериканський макрорайон омивають: на півночі – Північний Льодовитий океан із Гудзоною затокою, на сході та південному сході –

Атлантичний океан з Мексиканською затокою, на заході – Тихий океан з Каліфорнійською затокою. Від Азії макрорайон відокремлений Беринговою протокою.

Центральноамериканський і Карибський макрорайон поєднує у собі 2 райони – це Центральна Америка куди входять Гватемала, Беліз, Сальвадор, Нікарагуа, Гондурас, Коста-Ріка, Панама та Країни Карибського басейну й Вест-Індії (Куба, Багамські острови, Ямайка, Домініканська Республіка, Гаїті, Тринідад і Тобаго, Антигуа й Барбуда, Барбадос, Гренада, Домініка, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Крістофер і Невіс, Сент-Люсія, країна, що вільно приєдналася до США, – Пуерто-Ріко, колонії Нідерландів – о. Аруба, Нідерландські Антильські острови, колонії Великобританії – Віргінські Британські острови, Каймані острови, Монтсерат, Теркс й Кайкос) [35].

Площа цих країн складає 982547 км².

Центральноамериканський і Карибський макрорайон розташований між Північноамериканським та Південноамериканським макрорайонами. На Заході він омивається водами Тихого океану, а на сході – Атлантичного, а також Мексиканською затокою та карибським морем. Макрорайон з'єднується на півдні з Південною Америкою, кордон з якою проходить через Панамський перешийок. У фізичній географії Центральна Америка є частиною Північної Америки [4].

Південноамериканський макрорайон поєднує 4 райони – це Північний (Венесуела, Колумбія, Гайана, Суринам, заморська територія Франції – Гвіана), Центрально-Східний (Бразилія, Уругвай, Парагвай), Західно-Андійський (Перу, Еквадор, Болівія) та Південно-Андійський (Чилі, Аргентина, спірна між Великобританією й Аргентиною Територія – Фолклендські, або Малвінські острови) [39].

Площа макрорайону дорівнює 17650541 км².

Розташований на материкі Південна Америка – який є південним материком Західної півкулі. На півночі макрорайон омивається водами Карибського моря, на сході – Атлантичного океану, на півдні – Магелланової

протоки та на заході – Тихого океану. Вузким Панамським перешийком Південна Америка зв'язана з Центральною Америкою.

Таким чином, Канада входить до найпопулярнішого району Американського туристського регіону – Північно-американського. Але за відвідуванням значно поступається США і Мексиці, займаючи третю сходинку у рейтингу країн.

Канада – держава в Північній Америці. Канада є 2 по площі країною світу і має загальну площу 9976 тис. км². Берегова лінія простягається на 250 тис. км. Омивається Атлантичним, Тихим і Північним Льодовитим океанами, межує з США на півдні і на північному заході, з Данією (Гренландія) на північному сході і Францією (Сен-П'єр і Мікелон) на сході, і з Росією математичної точкою північного полюса. Майже 90% всього населення Канади мешкає в межах 160 км від кордону з США [14].

Столиця Канади – місто Оттава у провінції Онтаріо.

Розташування Канади біля світових транспортних шляхів прискорили свого часу освоєння території і розвиток економіки, стимулювали її торгівлю, приваблювали до неї іммігрантів [8].

Канада розподілена на десять провінцій та три території, кожна з яких має свою столицю (в дужках): Альберта (Едмонтон), Британська Колумбія (Вікторія), Острів Принс-Едуард (Шарлоттаун), Манітоба (Вінніпег), Нью-Брансвік (Фредеріктон), Нова Шотландія (Галіфакс), Нунавут (Іквалут), Онтаріо (Торонто), Квебек (Квебек), Саскачеван (Реджина), Нова Земля (Св. Джон), Північно-Західні Території (Єллоунайф) та Юкон (Уайтхорс) [15].

Провінції Нью-Брансуїк, Ньюфаундленд і Лабрадор, Нова Шотландія, Острів Принца Едуарда входять до складу регіону Атлантична Канада, який є батьківщиною Акадійської культури і славиться своїм унікальним акцентом, природними красотами (особливо в прибережних районах), історичної красою Галіфаксу, а також рибальської і судноплавної промисловістю.

Провінція Квебек – один з найбільш унікальних регіонів Канади. Квебек відомий великою кількістю культурних заходів, класичною

архітектурою Монреаля і, звичайно ж, своїм кленовим сиропом і національним блюдом «путін». Квебек – відмінний спосіб побачити Старий Світ Європи, не виїжджаючи за межі Північної Америки.

Провінція Онтаріо – найбільша за чисельністю населення провінція Канади, що розташовує нескінченними можливостями для мандрівника: від найбільшого мегаполісу Канади Торонто до національної двомовної столиці країни Оттави, від Ніагарського водоспаду до величезної пустелі на півночі провінції і Великих озер.

Провінції Альберта, Манітоба та Саскачеван входять до складу Канадських прерій – регіону багатого географічної різноманітності – від пагорбів до ріпакових фермерських полів, лісів, озер і унікальних скельних утворень. Канадські Прерії – один з найбільш швидкозростаючих регіонів Канади і славиться своїми гірськолижними курортами Банф і Канмор.

Провінція Британська Колумбія є однією з найкрасивіших в Канаді, а серце її, місто Ванкувер – мабуть, одним з найліберальніших і культурно різноманітних міст Північної Америки.

Північно-західні території, Нунавут і Юкон входять до складу регіону Північна Канада і є одними з найвіддаленіших районів на всій земній кулі, а, значить, і самими «незайманими» в плані природи [7].

Канада має значну протяжність з півночі на південь. Південні кордони країни проходять на широті Рима, а від островів архіпелагу до Північного полюсу лише 700 км. Тому територія Канади знаходиться у багатьох природних зонах – від арктичних пустель до степів. Разом з тим великі простори країни – це райони крайньої півночі, де господарська діяльність людини ускладнена [8].

За фізико-географічним положенням Канаду можна розділити на 7 добре виражених фізико-географічних районів:

1. Арктичні гори. Більшу частину острова Елсмір і Північно-Східного узбережжя острова Баффінова Земля займають черги високих гір і крутих схилів. Це район високоширотний і винятково холодний. Поверхня схована

вічною мерзлотою, на більшій частині території – льодовикові покриви.

2. Лаврентійський (Канадський) щит. На північний захід від Аппалачських гір лежить Канадський Щит, який складається в основному з гранітів та гнейсів. Там багато озер, річок з порогами. З заходу та з півдня Канадський Щит охоплює ланцюг озер – від Великого Ведмежого до Великих озер. У центрі району – Гудзонова затока. Південна частина цього району виходить за межі Канади й поширюється на Північні області Міннесоти, Вісконсина, Мічигану й Нью-Йорка.

3. Аппалачські гори. Аппалачські гори розташовані на південному сході Канади. Вони багаті на корисні копалини. Середня висота гірської гряди не перевищує 600 м. Приморські провінції й острівна частина Ньюфаундленду представляють самий північний край Аппалачської системи, що починається в Алабамі й проходить через східну частину США й Канади. Цей район древніх скельних порід є й першою областю з постійними поселеннями європейців [31].

4. Внутрішні рівнини. На захід від Канадського Щиту розташовані Великі рівнини. Їх південна частина – Внутрішні низини – сільськогосподарський центр країни, 75% всіх земель, що обробляються.

5. Скелясті гори. На узбережжі Тихого океану розкинулися Кордильєри – на 2,5 тис. км з півночі на південь і на 750 км з заходу на схід. На сході вони називаються Скелястими горами, на заході – Береговим хребтом. Середня висота гір – 2 – 3 тис. м над рівнем моря [11; 48]. Скелясті гори різко піднімаються до вражаючих висот уздовж західного краю Внутрішніх рівнин. Деякі вершини перевищують 3000 метрів.

6. Міжгірські райони являють собою лабіринт плато, невисоких хребтів і долин.

7. Тихоокеанська гірська система. Західний край континенту являє собою гірську стіну, що простягається від Аляски через територію Юкон і Британської Колумбії до Сьєрри-Невади в Південній Каліфорнії [15].

Клімат. Клімат країни варіюється від арктичного на півночі до

помірного на півдні. На більшій частині Канади континентальний клімат, на західному та східному узбережжях – морський, на півдні – помірний, наближений до субтропічного. Середня температура січня на крайній півночі – 35 С морозу, на півдні – 20 С нижче нуля, на сході узбережжя – 5 С морозу, на заході – 4 С, липень – від 5 С вище нуля на крайній півночі до 22 С тепла поблизу кордону з США [49].

Опади більше всього випадають в прибережних районах (до 2500 мм на рік), а менше всього – в центральній частині країни (200 – 500 мм). В зимовий час вся Канада покривається снігом, а більшість річок та озер замерзають. Холодні маси повітря з Арктичного узбережжя легко досягають півдня країни. Гірські гряди Канади розміщені вздовж меридіанів і не захищають південну частину країни від впливу арктичних холодів. Тільки південно-західні та південно-східні райони країни відрізняються м'яким морським кліматом.

Гідрографія. Канада славиться своєю густою та повноводною сіткою річок. Приблизно 8% площі Канади зайнято водою. Гідроенергетичний потенціал річок – один з найбільших у світі. Канаду перетинають такі могутні ріки, як Макензі, Колумбія, Ніагара, річка Св. Лаврентія, Св. Іоанна, Саскачеван, Нельсон, Атабаска, Мирна, Юкон, Фрезер та багато інших [29].

Макензі є самою довгою річкою всієї північної частини материка: її довжина – більше 4,5 тис. км. На річці Ніагара знаходиться відомий Ніагарський водоспад, 50-метрової висоти. Майже 2/3 всіх річок Канади відноситься до басейну Північного Льодовитого океану. Скрізь, крім самої південної частини країни, річки покриваються кригою на період від 5 до 9 місяців року.

Такі річки, як Ніагара та ріка Св. Лаврентія відіграють важливу роль в економіці Канади. Вони служать транспортними шляхами між Канадою та США, а також джерелами електроенергії, яку виробляють ГЕС, побудовані на них.

Озер в Канаді, великих і малих, нараховується близько 4 тисяч. Самі

великі – це Великі озера, Велике Невольниче, Велике Ведмеже, Атабаска, Манітоба, Ніпігон, Мистасині та ін. Озера Канади неймовірно красиві завдяки своїй чистій воді та мальовничим скелястим берегам. Вода в них – прозоріша повітря. Озера – улюблене місце відпочинку канадців [29].

Флора. Рослинний світ Канади відрізняється особливою різноманітністю. Невеликі поля, сади, луки та пасовища – все це постійно чергуються між собою, створюючи надзвичайний пейзаж.

Значна частина земель Канади – тундра та тайга. Більше 50% території вкрито лісами. Особливу цінність представляють: дугласія, гігантська туя, бальзамічна піхта, чорна та біла ялиці. Для півдня та південного сходу країни характерні тополя, жовта береза, дуб та клен, символ Канади. За запасами деревини Канада поступається росії та Бразилії, а на душу населення вона стоїть на першому місці у світі. Провінції прерій покриті травами. Біля Скалистих гір ростуть рідкісні соснові ліси. Ближче до тихоокеанського побережжя ліси густішають – тут ростуть різні види кедру, ялівцю, канадського тису та ялини [7].

Фауна. Різноманітний і тваринний світ Канади. Тваринний світ Канади представлений такими видами: песець, соболь, койот, лиса, північний олень, тундровий вовк, заєць-біляк, білий ведмідь. В південній частині країни зустрічаються декілька підвидів віргінського оленя, чорнохвостого оленя, вилорога антилопа. В північних районах водяться лось, мускусний бик, арктичний карибу, лісний карибу. В горах – велика кількість товсторогів, в лісах – ведмідь, вовк, лисиця, рись, білка, заєць, куниця, бобер, лось, олень. На озерах та арктичних островах мешкають мільйони перелітних птахів. В заповідниках Канади можна зустріти бізонів, які були майже повністю винищені з приходом європейських поселенців на материк [7].

Прибережні води багаті на рибу: на заході – лососеві (чавича, кета, горбуша), а на сході – тріскові породи та оселедці.

Короткий нарис історії Канади.

Близько 20 – 40 тис. років тому з Азії в невідому Америку

переселилися предки сучасних корінних жителів Канади – індієці і ескімоси.

Тільки через п'ять років після того, як Колумб відкрив Америку в 1497 році, британський мореплавець Джон Кабот відкрив Канаду, перебуваючи, щоправда, у впевненості, що він потрапив до північно-східної частини Китаю. У 1534 році французький дослідник Жак Картьє дійшов до верхів'їв ріки Св. Лаврентія. Прошло ще добрих сто років, і на її березі з'явилися перші французькі колоністи, які й заснували Квебек. Вони дали країні свою назву – «Нова Франція» [14].

Перша хвиля переселенців з Європи, а саме із Франції й Британії, пройшла на початку XVII століття. Колонії, що створилися, хоча й вважалися заможними територіями, але у військових і політичних відносинах залежали від метрополій. На території Північної Америки розгорнулося суперництво між Англією й Францією (так звана Семирічна війна 1756 – 1763 рр.). У 1759 році біля Квебека французи зазнали поразки в битві з англійцями, і їхні території до сходу від Міссісіпі (відповідно до Паризького договору 1763 року) були названі англійськими. Остаточне оформлення границь колоніальних володінь Великої Британії завершилися в 1791 році прийняттям Конституційного акту, згідно якому Канаді був даний статус домініону [45].

Рішучість тисяч франкомовних жителів відстояти свої традиції, мову і культуру привела до ствердження Квебекського пакту (1774 рік), що гарантував переселенцям цих місць офіційне визнання французьких цивільних і релігійних законів. Факт із давньої давнини знайшов своє переломлення в сучасній історії Канади: він забезпечив у ній французьку присутність, і насамперед у провінції Квебек.

Боротьба за державну незалежність, що оголосив південний сусід – Сполучені Штати Америки, привела до того, що велике число англоговомних колоністів (американців, а потім шотландців) знайшли свій притулок у Канаді. Вони оселилися, головним чином, у Новій Шотландії, Нью-Брансуїці й уздовж Великих озер.

Незабаром англійці визнали необхідним об'єднати дві ці колонії й

утворити єдину провінцію Канаду, в складі її були: Східна Канада (Квебек) і Західна Канада (Онтаріо). У липні 1867 р. Канада одержала право формувати власний уряд, не виходячи зі складу імперії. В 1867 році Схід і Захід, а також Нова Шотландія й Нью-Брансуїка об'єдналися й стали Канадським домініоном. Спочатку у федерацію не входили острова Ньюфаундленд і Принца Едварда. У сучасних кордонах Канада сформувалася в 70-х роках XIX ст. Острів Ньюфаундленд увійшов до складу держави у 1949 р. За Вестмінстерським статутом (1931 р.) було розширено компетенцію уряду Канади (як і інших британських домініонів) у міжнародних і внутрішніх справах [15].

Після Другої світової війни підсилювався вплив на економіку й політику Канади США (при одночасному ослабленні англійських позицій). Державотворення завершилося наприкінці XIX – на початку XX століття. Крапкою в завершенні об'єднання канадських територій стало будівництво національної залізниці. Ньюфаундленд, довше всіх залишався колонією Англії, тільки в 1949 році був оголошеним десятою провінцією Канади [14].

З другої половини 1960-х рр. намітився поворот у бік незалежного політичного курсу. В 1960 – 1970-х рр. загострилася внутрішня боротьба з питання положення франко-канадців. В 1982 р. набула чинності нова конституція Канади; її не визнає Квебек, що домагається особливого статусу. Незабаром після цього Канада приєднала до себе величезні території, що простягаються на південь і захід від Гудзонової протоки. І це були останні суттєві зміни в Канадській державі, що і сприяли формуванню незалежності.

Канада має форму правління – Держава у складі співдружності, фактично є федеративно-демократичною державою з парламентською формою правління. Главою держави формально є англійський король Чарльз III, якого в країні представляє генерал-губернатор Канади. Починаючи з 1947 генерал-губернатор володіє усіма повноваженнями для здійснення усіх функцій від імені свого суверена. Останній призначає генерал-губернатора за рекомендацією прем'єр-міністра Канади.

Роль генерал-губернатора в політичному житті невелика, хоча формально він є главою виконавчої влади, затверджує законопроекти, прийняті парламентом. При генерал-губернаторі є Таємна рада (130 осіб), у яку входять члени королівської родини, міністри, спікери палат парламенту й інші [49].

Законодавчу владу здійснюють палата громад, сенат і генерал-губернатор. Теоретично генерал-губернатор може відмовитися схвалити законодавчий акт, прийнятий сенатом і палатою громад. На практиці ж жоден генерал-губернатор з часів конфедерації не використовував в цій ситуації своє право вето.

Члени парламенту обираються в палату громад від одномандатних виборчих округів. Вибори проводяться не рідше одного разу на п'ять років (норма представництва встановлюється пропорційно чисельності населення в кожній провінції: від Онтаріо 88 депутатів, від Квебека – 74, від Альберти – 19), проте якщо уряд ухвалить рішення про розпуск палати громад, то вибори можуть відбутися достроково. Верхня палата парламенту складається зі 104 сенаторів, що призначаються генерал-губернатором за порадою прем'єр-міністра [14].

До складу палати громад входять такі партії, як ліберальна, прогресивно-консервативна, Нова демократична, Партія соціального кредиту. Члени сенату призначаються генерал-губернатором за порадою прем'єр-міністра й складаються ними до досягнення 75 років (до 1965 вони були сенаторами довічно). Виборче право надається всім громадянам, що досягли 21 року [14].

До 1933 року в Канаді існували дві основні партії: Консервативна (яка в 1942 змінила назву на Прогресивно-консервативну) і Ліберальна. Протягом ста із гаком років вони змінювали одна одну у влади. Консервативна партія була ініціатором створення Конфедерації в 1867 р. і перебувала при владі практично беззмінно до 1921 року. Після цього влада в основному належала Ліберальній партії, при цьому з 1935 по 1957 рік – без перерв. Консервативна

партія втратила свою роль однієї з найважливіших партій після виборів 1993 року, коли вона отримала всього два місця в палаті общин; після виборів 1997 року вона мала в розпорядженні 20 місць.

Канада включає 10 провінцій. Урядові органи провінцій побудовані за тим же принципом, що і федеральні органи, за винятком того, що провінційні законодавчі органи є однопалатними. Функції, відповідні ролі керівника держави, в провінціях виконує лейтенант-губернатор, який призначається федеральним урядом.

Уряд Канади складається із прем'єр-міністра й міністрів – глав провідних міністерств (оборони, іноземних справ, фінансів, торгівлі й промисловості). Міністри, як правило, – депутати палати громад. Прем'єр-міністр має дуже широкі повноваження, є верховним головнокомандуючим збройними силами [15].

Хоча в Канаді судова і правова системи відносяться до юрисдикції двох рівнів урядової влади, в країні існує єдина загальна структура судового устрою, первинною ланкою якої є провінційна судова система. Кримінальне право і судочинство знаходяться у винятковій юрисдикції федерального парламенту.

Акт Конституції 1982 року завірено Британським парламентом 25 березня 1982 року, і затверджено королевою Єлизаветою Другою 17 квітня 1982 року, яка підтвердила повну незалежність Канади. Документ містить справжні закони, затверджені канадською конфедерацією в 1867 році, а також виправлення, зроблені Британським парламентом в останні роки.

У квітні 1982 року в Канаді був прийнятий закон про конституцію, що наділив канадський парламент правом самостійно вносити всі конституційні зміни й доповнив її хартією прав. Однак цей закон викликав широке невдоволення в провінції Квебек, оскільки він позбавив її права вето на прийняття конституційних змін [15].

Населення Канади нараховує всього 38,7 млн. осіб, причому більша його частина живе на вузькій смузі вздовж кордону з США – шириною в 160

км та довжиною в 6 тис. км. Зростанню населення в рівній мірі сприяє імміграція та природний приріст населення. Канада представляє приблизно 0,5% населення земної кулі. Щільність населення Канади складає 3,8 особи на км².

У 2022 році чисельність населення Канади збільшиться на 397020 осіб і наприкінці року становитиме 38756402 особи. Природний приріст населення буде позитивним і становитиме 139628 осіб. Якщо рівень зовнішньої міграції залишиться на рівні минулого року, то внаслідок міграційних причин чисельність населення зміниться на 257391 особу. Тобто, сумарна кількість людей, які в'їжджають до країни з метою довгострокового перебування (іммігрантів), буде більшою за кількість людей, які залишають країну (емігрантів) [20].

Жінки трохи переважають над чоловіками – 50,4% складають жінки, чоловіки, відповідно, 49,6%. На початок 2022 року, населення Канади мало наступний розподіл за віком: 15,7% – діти молодше 15 років, 68,5% – відсоток людей віком від 15 до 65 років, 15,9% осіб старше 65 років [21].

Коефіцієнт демографічного навантаження показує навантаження на суспільство і економіку з боку населення, що не відноситься до працездатного населення (залежна частина населення). Під населенням, які не належать до працездатного населення, розуміють сумарне населення молодше 15 років і населення старше 64 років. Вік населення працездатного віку (продуктивна частина населення), відповідно, між 15 та 65 роками. Коефіцієнт демографічного навантаження безпосередньо відбиває фінансові витрати на соціальну політику державі. Наприклад, при збільшенні даного коефіцієнта повинні бути збільшені витрати на будівництво освітніх установ, соціальний захист, охорону здоров'я, виплати пенсій тощо.

Загальний коефіцієнт демографічного навантаження розраховується як ставлення залежної частини населення до працездатної чи продуктивної частини населення. Для Канади Коефіцієнт загального демографічного навантаження дорівнює 46,1%. Таке значення – відносно низьке. Воно

показує, що чисельність працездатного населення більш ніж удвічі перевищує чисельність населення непрацездатного віку. Таке ставлення створює відносно низьке соціальне навантаження суспільству [20].

Коефіцієнт потенційного заміщення (коефіцієнт дитячого навантаження) розраховується як відношення чисельності населення нижче за працездатний вік до чисельності працездатного населення. Коефіцієнт потенційного заміщення для Канади дорівнює 22,9%.

Коефіцієнт пенсійного навантаження розраховується як ставлення чисельності населення вище за працездатний вік до чисельності працездатного населення. Коефіцієнт пенсійного навантаження у Канаді становить 23,2%.

Очікувана тривалість життя це один із найважливіших демографічних показників. Він показує середню кількість років майбутнього життя людини. Тобто кількість років, яку теоретично може прожити людина, за умови, що поточні показники народжуваності та смертності залишатимуться незмінними протягом усього життя людини. Як правило, під «очікуваною тривалістю життя» розуміють очікувану тривалість життя при народженні, тобто у віці 0 років. Середня очікувана тривалість життя при народженні (для обох статей) у Канаді становить 81,4 років. Це вище за середню очікувану тривалість життя у світі, яка знаходиться на рівні близько 71 року (за даними відділу народонаселення Департаменту ООН з економічних та соціальних питань). Середня очікувана тривалість життя чоловіків при народженні – 78,8 років, жінок при народженні – 84,1 років [21].

Більшість канадців, 76,6%, живуть в містах, а 23,4% – в сільській місцевості. Згідно останнього перепису населення, 31% населення Канади живе у трьох найбільших містах країни – Торонто, Монреалі, Ванкувері. Тривалість життя в Канаді – 74,9 років для чоловіків та 81,4 років для жінок. Це один із самих високих показників у світі. За статистикою, середній розмір сім'ї у Канаді складає 3,1 осіб, в якій включено 1,3 дітей. Розмір сім'ї залишається незмінним з 1991 року [20]

У Канаді створена одна з найбільш гуманних соціальних систем. Суть цієї системи полягає в тому, що держава гарантує певний рівень життя будь-якій людині, будь він громадянином Канади, що постійно проживає на території країни або біженцем. Збираючи прибутковий податок за прогресивною шкалою із усього працюючого населення, держава надає фінансову допомогу (WELFARE) усім, хто з якої-небудь причини непрацездатен або не може знайти собі роботу. Таким способом Канада виключає появу в державі класу людей, що перебувають за межею бідності.

За рахунок цього держава одержала можливість контролювати рівень злочинності й попереджати соціальну напруженість, що неминуче виникає в суспільстві, у якому живуть бідні й зневірені люди. Така соціальна політика, у сполученні з високим рівнем моральної стійкості й чіткою роботою правоохоронних органів, дозволяє Канаді залишатися одною із самих безпечних держав у світі, у якій рівень злочинності неймовірно низький, а соціальні конфлікти практично відсутні. Програми допомоги розраховані на всі прошарки суспільства, особливо на неповнолітніх дітей, безробітних і людей похилого віку [49].

Сучасна Канада – це високо розвинута індустріально-аграрна країна з одним з найвищих в світі рівнем життя населення. Завдяки винятковому багатству і різноманітності своїх природних ресурсів Канада завжди мала тісні економічні зв'язки з самими розвинутими країнами – спочатку з Францією, потім з Великобританією і нарешті з США. Поступово ставши північною сировинною базою США і ринком для товарів цієї країни, Канада змогла наблизитися до рівня її добробуту за декілька десятиліть промислового підйому.

Економіка Канади заснована на приватному підприємництві (за наявності деякої кількості державних і кооперативних підприємств) і орієнтована на ринок; в країні добре розвинута система соціального забезпечення. Приблизно одна п'ята робітників і службовців Канади зайнята в державному секторі [48].

Канаду поділяють на чотири економічні райони:

1. Центральний економічний район. Центральний економічний район – це найбільший індустріальний район Канади. Сюди, минаючи порти Атлантичних провінцій, по глибоководному шляху ріки Святого Лаврентія прибувають океанські лайнери з Європи й Азії. Тут найбільші міжнародні аеропорти Канади, у тому числі зв'язані регулярною лінією з Україною.

Центральний район займає 26% території Канади, але тут проживає 62% всіх канадців, виробляється 63% усього валового внутрішнього продукту країни. В останні десятиліття господарсько-політична вага району повільно, але помітно зменшується. У цьому відіграє не малу роль розкол центрального району на дві половини – Квебек і Онтаріо, з несхожою економічною структурою й зростаючими політичними протиріччями. Фактично провінції Онтаріо й Квебек – це два самостійних економічних підрайони, поєднаних у рамках центрального району скоріше в силу вигідного географічного положення.

2. Далекий Захід. Далекий Захід охоплює провінцію Британська Колумбія – третій за значенням економічний район Канади. На нього доводиться близько 10% території, 11% населення й 12% промислового виробництва країни. Головне багатство району – ліс і мінеральні ресурси.

3. Степовий район. Степовий район, що охоплює канадську частину Великих рівнин, займає 1/5 частину території Канади. Тут живе 1/6 населення й виробляється 1/5 промислової продукції країни. Добуваються: нафта, газ, нікель, калійні солі, поліметали. Степовий район мало орієнтується на зовнішній ринок. Провідну роль у цьому районі зберігає сільське господарство. Найбільше місто й центр степового району – Вінніпег.

4. Північний район є найменш розвинутим через свої кліматичні особливості і непридатні землі [36].

Канадська економіка належить до числа самих відкритих в світі. За об'ємом торгівлі Канаду можна порівняти з найкрупнішими індустріальними країнами [48].

Сучасна Канада – країна з високорозвиненою і диверсійною економікою. Її валовий внутрішній продукт (ВВП) – сьомий показник у світі. Про високий життєвий рівень у Канаді, який відповідає рівню її економічного розвитку, свідчить інший показник – розміри ВВП на душу населення – за яким Канада відстає від США і Японії, проте випереджає такі країни, як Німеччина, Франція, Великобританія, Італія.

Сильною стороною канадської економіки є високий ступінь її інтернаціоналізації. Частка експорту ВВП Канади досягала 40%, істотно перевищивши відповідні експортні показники США, Японії, Німеччини. Істотно і те, що зовнішня торгівля Канади, завдяки постійному перевищенню експорту над імпортом, призводить до значного позитивного сальдо [36].

Канада – одна з найбільш високо розвинутих постіндустріальних країн світу. 73,6% її населення зайнято у сфері послуг (див. рис. 1.4).

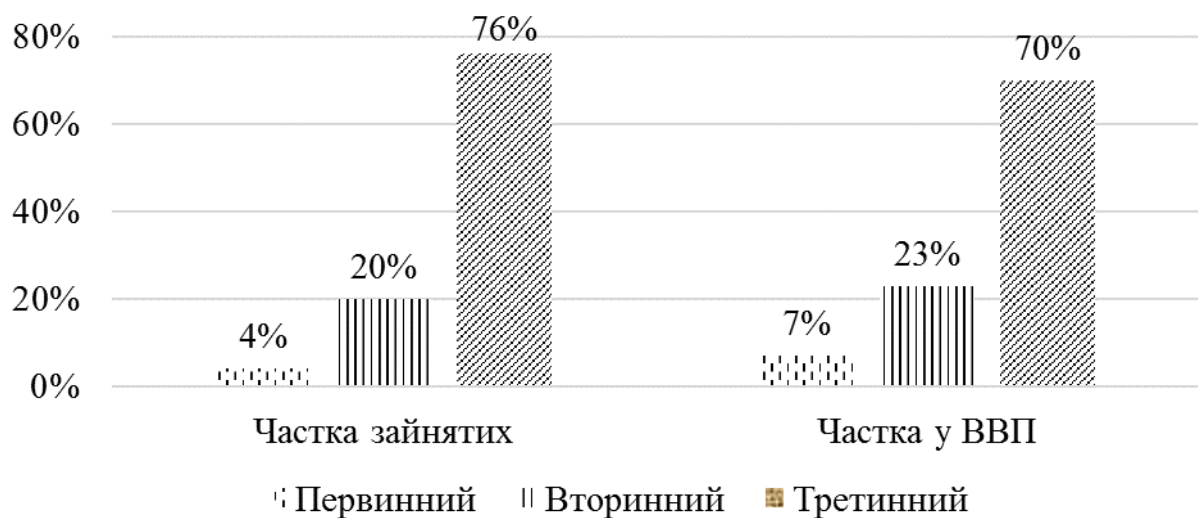

Рис. 1.4 – Значення секторів економіки Канади

Провідним промисловим виробництвом залишається видобування мінеральних ресурсів; країна експортує до 80% видобутої сировини. Канада – одна з небагатьох країн-експортерів енергоносіїв у світі. Особливе значення має вивезення нікелю, свинцю, урану, цинку, золота. Крім того, Канада – один з найбільших у світі виробників сільськогосподарської продукції [8].

Найважливішою відмінною рисою канадської економіки є висока частка сільського господарства і ресурсних галузей у ВВП: більше 16% (в інших країнах сімки вона не перевищує 8%), при більш низькій частці обробної промисловості, ніж в інших провідних країнах Заходу (18% ВВП у Канади в порівнянні з 21% у США, 27% у Японії і 29% у Німеччині).

Структура секторів економіки Канади представлена на рисунку 1.5.

Рис. 1.5 – Домінуючі складники економіки Канади [8]

Канада має у своєму розпорядженні всі види транспорту. За довжиною залізниць Канада уступає лише Росії та США (понад – 71 тис. км), автомобільних доріг тут понад 750 тис. км, у тому числі із твердим покриттям – понад 600 тис. км (2-е місце у світі після США).

Величезні дистанції між містами є причиною розвитку цивільної авіації в Канаді. Дві найважливіші авіалінії – Air Canada і Canadian Airlines. П'ять головних регіональних компаній обслуговують інші планові комерційні перевезення. Більш ніж 700 невеликих авіаліній проводять позапланові перевезення [27].

У Канаді дуже розвинений внутрішній водний транспорт. Більша

частина внутрішньоконтинентальних маршрутів проходить через глибоководний шлях по ріці Св. Лаврентія, що дозволяє морським суднам заходити на 4 тис. км у глиб континенту. І на західному, і на східному узбережжях існує розвинена система перевезень, але судноплавство в канадській Арктиці перебуває в критичному стані. За міжнародними стандартами канадський морський флот невеликий. Більша частина канадських кораблів обслуговує внутрішні маршрути [38].

За загальним обсягом зовнішньоторговельного товарообігу Канада входить до числа провідних країн, що свідчить про значне задіяння економіки країни в систему міжнародного поділу праці. Експортується більша частина всієї товарної продукції, а в окремих областях цей показник ще вище (4/5 збору пшениці, продукції лісопильної, целюлозно-паперової й алюмінієвої промисловості).

Канада вивозить газетний папір, залізну руду, свинець, цинк, нікель, алюміній, нафту, уран, азбест, калійну сіль, титан, молібден, гіпс, сірку, кобальт, лісоматеріали, природний газ, електроенергію, багато видів машин і встаткування, аж до космічних засобів зв'язку і ядерних реакторів; ввозить машини й устаткування, нафтопродукти, вугілля, бавовну, вовну, кава, каучук, банани, какао.

Основні торговельні партнери Канади: США, Великобританія, Японія, Німеччина. Крім того, Канада на світовому ринку виступає як великий експортер капіталу в країни Латинської Америки й Африки [8].

Більшість звичайних банківських функцій виконуються Банком Канади, що має повну автономію у встановленні грошової політики. Банк Канади веде свою політику за допомогою 11 комерційних банків. У Канаді існує 5 фондових бірж в Альберті, Монреалі, Торонто, Ванкувері й Вінніпезі. Існує тісний зв'язок між фондовими біржами Канади й США. Рівень іноземних капіталовкладень у канадську економіку дуже високий (більше

50% вкладено в промислове виробництво). Найбільша кількість капіталовкладень з США.

Іншою важливою формою власності в Канаді є кооперативи, яких налічується більше 10 тисяч. Вони займаються маркетингом, страхуванням, банківською справою, житловим будівництвом і роздрібною торгівлею, надають медичні послуги, їх оборот досягає 30 млрд. канадських доларів на рік [38].

На сучасному етапі динаміка економічного розвитку Канади постійно змінюється, що пов'язано з дією як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, зокрема: відкритий характер канадської економіки в поєднанні з високим ступенем інтеграції її бізнес-спільноти в сучасні світогосподарські зв'язки, насамперед міжнародну торгівлю, протистоїть турбулентності фінансових і товарних ринків, проблеми зовнішньої заборгованості і нестійкості системи міжнародних розрахунків, низькі темпи економічного зростання в США і країнах Європейського союзу, а також уповільнення темпів зростання в країнах, що розвиваються, Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Подібна ситуація призвела до:

- виникнення значних дефіцитів у регіональних бюджетах і відповідного скорочення витрат на соціально значущі програми та інфраструктурні проекти провінцій;
- відміни реалізації численних інвестиційних проектів федерального масштабу, в тому числі у сфері транспортної інфраструктури (мости, дороги тощо), залізничного та трубопровідного транспорту, здійснення яких на території Канади і США було передбачено програмою інвестицій в інфраструктурні проекти на загальну суму понад 53,5 млрд. канадських доларів;
- скорочення зростання інвестицій в ключові галузі видобувної промисловості (менше 1% на рік), помітного зменшення закупівель для

державних потреб в результаті скорочення державних витрат, низьких темпів зростання споживчого попиту, в тому числі на ринку житла, а також низького рівня комерціалізації інноваційних розробок [49].

Задля стабілізації внутрішніх факторів впливу на економіку Канади було затверджено «План економічних дій – 2022», розрахований на 3 роки дії. Реалізація запропонованого плану передбачає:

- ліквідацію дефіциту федерального бюджету в 2022 – 2023 фінансовому році;
- скорочення державного боргу (близько 680 \$) до рівня не вище 25% від вартості ВВП Канади;
- забезпечення прийнятних темпів економічного зростання в поєднанні зі створенням додаткових високооплачуваних робочих місць та здійсненням численних інфраструктурних проєктів; оптимізацію державних витрат на підтримку реальних секторів економіки, які найбільше постраждали від кризових явищ, а саме: автомобілебудування, суднобудування, лісопромисловий комплекс, рибальство, туризм;
- значне асигнування розвитку пріоритетних високотехнологічних секторів з поступовим формуванням нової моделі канадської економіки з метою переходу на інноваційний шлях розвитку [49].

Таким чином, можна зробити висновок, що Канада має значні територіальні та природні ресурси, які свого часу послужили факторами виробництва, завдяки яким її економіка досягла високої конкурентоспроможності на світовому ринку паливно-сировинних ресурсів та сільськогосподарської продукції, забезпечила позитивний зовнішньоторговельний баланс та накопичення капіталу до переходу до наступних стадій своєї конкурентоспроможності – інвестиційної та інноваційної. На ринку Північноамериканського туризму, Канада займає друге місце після США.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТСЬКИХ РЕСУРСІВ І СУЧАСНОГО СТАНУ ТУРИЗМУ У КАНАДІ

2.1. Аналіз природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсів країни

Людину, яка вперше потрапила до Канади, захоплює різноманітність ландшафтів, які розміщуються на такій великій території, а також самобутність традицій і уклад життя місцевих жителів. Більшу територію країни займають мальовничі містечка, музеї, природні парки в яких можна відчувати себе невіддільною частиною природи.

Канада омивається трьома океанами – Тихим, Атлантичним і Північним Льодовитим. Канада має найбільше морське узбережжя у світі (включаючи острови), її берегова лінія налічує приблизно 250 тисяч кілометрів.

Такі пляжі, як пляжі Китсілано, Жеріко, Ріка-Біч і Локарно, незважаючи на прохолодну воду, залучають тисячі відпочиваючих і є найпопулярнішими.

Дуже популярні морські прогулянки на катерах уздовж узбережжя, коли туристи можуть впритул наблизитися до мігруючих китів і косаток, послухати лекцію екскурсовода про їхній спосіб життя й удосталь на фотографуватися.

До складу Канади входить велика кількість островів: острів Баффінова Земля, острів Вікторія, острів Елсмір, острів Девон, острів Банкс, острів Ньюфаундленд, острів Ванкувер, острів Королеви Шарлотти, острів Саутгемптон та інші [8].

На більшості островів, які знаходяться на півночі країни, життя утруднене кліматичними особливостями.

Острів Вікторія є найпівденнішою урбаністичною областю Західної

Канади, розташованою нижче північної 49-ї паралелі.

Головною індустрією острова є туризм. Острів пропонує велику кількість горнолижних курортів [15].

Острів Ванкувер – розташований на західному узбережжі Канади в провінції Британська Колумбія. Обмивається Тихим океаном на заході, протокою Хуан Де Фука на півдні й протокою Джорджія на сході.

Краса й велич різноманітної природи острова, унікальна культура й старовинний спосіб життя місцевих індіанських племен надають особливий дух цьому краю.

Клімат острова помірно-м'який, але вологий, особливо на західному узбережжі. Нижня межа температури в січні – 0,1 °С, верхня 5,9 °С, нижня межа в липні – 10,9 °С, верхня – 21,9 °С. Такі умови сприяли розвитку туризму (останнім часом для екотуризму). Є можливості для велосипедного туризму, у тому числі на гірських велосипедах, пішохідного туризму, спортивного рибальства (лосось, форель), дегустації місцевих вин, катання на яхті й на дошці в прибої (серфінг), катання на байдарках (каяках) і каное. Для аматорів гострих відчуттів є навіть місця для банджи-джампінга (стрибків у прірву вниз головою, коли до ноги прив'язується гумовий джгут). Крім цього, тут можна цілий рік грати в гольф, що вже саме по собі є рідкою перевагою для Канади. Можливості для міжнародного туризму різноманітні й постійно розширюються [37].

Більша частина острова Ванкувер гориста і покрита хвойними лісами. У центральній частині острова розташований провінційний парк Страткона і відомий гірськолижний курорт на горі Вашингтон. Острів пропонує широкий спектр відпочинку – туристські кемпінги у парках і на озерах, місця для катання на лижах, якірні стоянки для яхт і катерів.

Практично кожне містечко на острові пропонує туристам систему пішохідних стежок.

На західному узбережжі острова розташований Національний парк

Pacific Rim (Pacific Rim National Park) з такими стежками як West Coast Trail, Nootka Trail і Juan de Fuca Trail, а також Cape Scott Trail, що залучають туристів із усього світу, що бажають випробувати свої сили й відчутти дотик дикої природи й подих відкритого Тихого океану [36].

Острів Принца Едуарда відомий своїми піщаними дюнами й пляжами. Популярні способи відпочинку – велосипедні прогулянки, піший туризм і вітрильний спорт. Тут побудовані десятки зручних стоянок і місць для таборів, мотелі, човнові пристані й купальні, ігрові площадки, лижні траси, місця для рибного лову й збору моллюсків, прогулянкові тропи. З материком острів зв'язаний паромною переправою.

Площа Канади 9970610 км², з якої 755180 км² займають прісноводні озера й ріки. У Канаді більше озер, чим у будь-якій іншій країні світу. Крім Великих озер, що частково перебувають на території США, у країні є ще 31 велике озеро. Найвідоміші – це Велике Ведмеже, Велике Невільниче, озеро Вінніпег, озеро Атабаска, озеро Манітоба, озеро Ніпігон. Озера найулюбленіше місце відпочинку канадців. Влітку озера улюблене місце відпочинку для рибалок, а зимою озера, що замерзають стають популярним місцем відпочинку серед любителів покататися на ковзанах [28].

Найбільші ріки Канади – ріка Св. Лаврентія, ріка Св. Іоанна, ріка Саскачеван, ріка Нельсон, ріка Юкон і найбільша ріка Канади – ріка Фрезер.

На річці Ніагара розташований знаменитий Ніагарський водоспад, що падає з 50-метрового уступу. Одним із самих захоплюючих переживань для туристів є подорож на човні «Maid of the Mist» до самого водоспаду. Інший атракціон для тих, хто хоче одержати максимум вражень зі свого тура в Канаду, – подорож «за водоспад» (Journey Behind the Falls): на спеціальному ліфті до трьох тунелів, з яких відкривається приголомшливий вид на спадаючі потоки води, що дозволяє оцінити всю міць водоспаду.

Крім самого водоспаду, у його околицях можна спостерігати досить різноманітну фауну: на берегах ріки Ніагара живе 19 різних видів чайок.

Також тут є теплиця, де живуть метелики – представники 50 різних видів, зібраних із усього світу (the Niagara Parks Butterfly Conservatory) [29].

Великою популярністю серед туристів користуються також водоспади Твін і Такаккоу. Назва першого переводиться як «близнюки», оскільки цей водоспад складається із двох паралельних потоків, а Такаккоу є найвищим водоспадом у Канаді – його води стрімко несуться вниз із висоти більше 250 метрів.

За фізико-географічним положенням Канаду можна розділити на п'ять частин: Аппалачсько-Акадійський район (південний схід), Канадський Щит, Внутрішні низовини, Великі рівнини (у центрі) і Кордильєри (на заході).

У Канаді один із самих тривалих гірськолижних сезонів – з листопада по кінець травня. На самій півночі завдяки збереженим льодовикам можна кататися на лижах цілий рік. Основними курортами є: Банфф (Banff), Біг Вайт (Big White), Вінтер Парк Рісорт (Winter Park Resort), Блеккомб (Blackcomb), Вістлер (Whistler), Кімберлі (Kimberley), Король Цілини (Powder King), Лейк Луїз (Lake Louise), Мармот Базін (Marmot Basin), Норкуей (Norquay), Саншайн Віладж (Sunshine Village), Срібна Зірка (Silver Star), Сонячні піки (Sun Peaks), Ферньє (Fernie) [37].

Банфф – це не просто приголомшливі схили й казкові гірські ландшафти. Тут, в одному із кращих гірськолижних курортів створені всі умови для першокласного відпочинку й доступні будь-які види зимового спорту. Також на курорті пропонуються різні екскурсії, погулянки на гелікоптерах, тури на снігоходах для дорослих і дітей, катання в собачих запряжках, походи на снігоступах і можливість катання трасами у вечірній час.

Вінтер Парк Рісорт займає територію Національного Лісу Ерепехо – 108 км на захід від Денвера штату Колорадо. Жителі Колорадо й інших штатів люблять проводити тут свій вільний час [26].

Територія катання розділена на чотири зони: для новачків, тих хто

вдосконалюються, просунутих райдерів і професіоналів, тому можна вибрати трасу відповідно до своїх можливостей.

Вістлер без сумніву самий популярний канадський гірськолижний курорт: найбільший перепад висот, самі швидкісні підйомники, дев'ять метрів снігу щорічно й виняткове катання з листопада до кінця травня.

Гірськолижний курорт Кімберлі пропонує розміщення світового рівня, здатного задовольнити будь-які смаки. Тут є все – від можливості проживання на горі в номерах люкс, розміщення в кондо стилі з можливістю катання прямо від дверей (Polaris, Trickle Creek Residence Inn by Marriott) до більше дешевих кімнат [26].

Також курорт пропонує: гірські й бігові лижі, сноубординг, скі-турінг, піші маршрути, гірські велосипеди, природні термальні джерела, огляд визначних пам'яток. Схили курорту доступні для пригод чотири пори року.

Гірськолижний курорт Фернє, розташований на південному сході Британської Колумбії в канадських Скелястих горах. Цей курорт додатково пропонує перегони в собачих запряжках, катання на санях, запряжених кіньми, прогулянки в снігоступах, підлідну риболовлю.

Унікальна природа країни залучає сюди величезну кількість туристів, де природні комплекси збережені практично в первозданному стані. Тут легкодоступні як численні національні парки й заповідники загальною площею 730 тис. км², так і унікальні озерні системи [8].

У Канаді близько 40 національних парків. У кожній із провінцій десятки природних і історичних парків, які широко використовуються для рекреаційних цілей.

Найстаріший у Канаді національний парк «Банф» заснований в 1885 році. Він розташований на лісистих хребтах Східних Скелястих гір (провінція Альберта). Невелике містечко Банф – туристський центр і курорт на базі гарячих мінеральних джерел. Широко розгалужена мережа туристських стежок і внутрішніх доріг дозволяє оглянути найкрасивіші

куточки парку, насолодитися видовищем величних засніжених гір, викупатися в гарячих джерелах, верхи на конях піднятися до гірських перевалів, половити рибу в кристально чистих гірських озерах, спуститися по гірських ріках на каное, зайнятися гірськими лижами або альпінізмом і просто побути один на один з дикою природою.

Національний парк «Вуд-Баффало» (площа близько 54 тис. км²) розташований на границі тайги й лісотундри, на заболоченій низовині між озерами Атабаска й Велике Невільниче. Практично незасвоєна територія служить надійним притулком для північноамериканських бізонів, які в інших районах зовсім знищенні [11].

Національний парк «Глейшер» розташований на захід від парку «Банф». Постійно засніжені скелясті вершини, численні льодовики, спускаються в долини озер, що дзеркально відбивають гірські пейзажі, представляють настільки привабливе видовище, що парк «Глейшер» неодмінно включається в туристичні маршрути, прокладені по Канадським Кордильєрам.

Stanley Park – парк, що привертає увагу унікальними видами на міський центр і гавань, оточену горами. Рідкісне поєднання сучасно обладнаних місць відпочинку, розваг (зоопарк і величезний оглядовий акваріум) і історичних визначних пам'яток (тотемні стовпи) ставлять цей парк на перші місця в туристських путівниках. Chinatown – живописне китайське місто-квартал з безліччю ресторанчиків, кафе і національних базарчиків просто неба. Gastown – квартал «перших поселенців» – ретельно відреставрований і повністю відновлений (моцнені вулиці, будиночки з обпаленої цеглини, мерехтливі ліхтарі) [26].

Провінційний парк динозаврів розташований у долині ріки Ред-Дір (провінція Альберта). Тут були виявлені величезні скупчення кістяків і костей древніх тварин. Відтворені макети гігантських динозаврів розміщені в природних ландшафтах парку, що дозволяє реально представити їхній

вигляд. За рішенням ЮНЕСКО цей парк віднесений до об'єктів Світової спадщини.

Великі національні парки були створені в останні роки на півночі Канади. Тут під охорону взяті цілі природні комплекси – ділянки низовин, узбережжя Північного Льодовитого океану, численні болота й озера, що дають притулок різним видам полярної фауни (національний парк «Нортен-Юкон»), ландшафти в межах Кордильєр (національний парк «Наханні») [28].

Природний потенціал Канади дуже різноманітний і широко використовується в туристичній галузі. Щороку Канада залучає тисячі туристів, які прагнуть відвідати дикі куточки природи.

Історико-культурні пам'ятки країни.

Канада – унікальна країна, що увібрала в себе все різноманіття сучасного світу. Туризм в Канаді розвинутий надзвичайно і охоплює всю країну. Канада виділяє значні кошти для збереження своїх природних багатств і реставрації історичних пам'ятників. Зупинимося на деяких з них.

У Канаді нараховується більше 2100 музеїв і історичних парків. Найвідоміші: Канадський музей цивілізації в Халле, в Оттаві – Канадський музей природи, національний музей науки й техніки. Національна галерея Канади, у якій виставлені експонати європейського мистецтва, одна із самих багатих колекцій азіатського мистецтва. У місті Уайтхорс: Музей Мак-Брейда, у якому виставлені експонати часів освоєння Канади й музей церкви Олд-Лог.

У Ванкувері: морський музей. У Вікторії: Музей класичних автомобілів, парк Сандерберд – колекція індієських тотемів. Національний історичний парк Форт-Родд (стародавній форт, у якому розташований музей). У Калгарі: зоопарк і парк динозаврів. В Едмонтоні: Музей дерев'яного зодчества. У Портаж-ла-Прері: історичне село індіанців. Музей освоєння Канади в стародавньому форту. У Гамільтоні: Королівський ботанічний сад. У Торонто: Королівський музей зі знаменитою колекцією китайського

мистецтва. В Онтаріо: Музей науки з багатою колекцією експонатів по історії авіації, військовий музей, музей лиж. Майже в кожному місті країни є музей мистецтва індіанців [19].

Оттава – столиця країни і одне з найцікавіших міст провінції Онтаріо. Вона розташована в місці злиття двох річок, одна з яких і дала назву місту. Місто чарує великою кількістю парків, що тягнуться на багато кілометрів, і химерним переплетінням англійських і французьких традицій. Зупинимось на історичних пам'ятках Оттави.

Парламентський горб, на якому розмістилася будівля – зменшена копія лондонського Парламенту. Влітку перед будівлею відбувається красиве видовище, що театралізується: гвардійці в червоних мундирах і високих шапках з ведмежачого хутра змінюють один одного, відтворюючи старовинний англійський ритуал зміни караулу. Peace Tower – башта, висотою в 97 метрів дозволяє оглядати центральні квартали міста. Notre Dame Basilica – одна з найстаріших в Канаді католицьких церков (1841 року). Західніше від неї знаходиться статуя Самюеля де Шамплена – французького дослідника і географа, а на південь – знаменита гармата Noon Day Gun, яка повідомляє городянам точний час пострілом в 12 годин дня [36].

Оттава знаменита своїми музеями: National Gallery Canada – суперсучасна скляна споруда береже найбільший в Канаді збір європейського мистецтва (живопис, починаючи з XIV століття в оригіналах) колекцію творів канадських художників, яка не має аналогів у світі. National Museum Science and Technology – представляє історію розвитку техніки і освоєння космічного простору. В Canadian Museum Nature – широко представлені геологія, флора і фауна Канади. Canadian Museum Civilization – найцікавіша колекція експонатів по історії колонізації Канади і культури корінного населення. National Aviation Museum – присвячений історії розвитку повітроплавання в Канаді [19].

Монреаль – друге за величиною місто Канади. Описати детально

визначні пам'ятки Монреаля неможливо. Розташоване воно на березі річки Святого Лаврентія, стара частина міста відмінно відреставрована і зберегла в собі старофранцузький колорит XVII – XIX століть. Опишемо деякі пам'ятники культури цього міста.

Basilique de Notre-Dame – кафедральний собор в новоготичному стилі, вміщає близько 7000 віруючих – копія Собору Паризької Богоматері. До нього примикає інша унікальна архітектурна споруда – Saminaire de St-Sulpice, закладена ще в 1685 році. Старовинна церква – Notre-Dame-de-Bensecous (1772 рік) спочатку служила церковним приходом моряків. Old Fort – оборонна споруда, побудована в 1822 році. Ville souterraine – величезне багатокілометрове підземне місто, наповнене магазинами, ресторанами, кафе і життям, незалежним від капризів погоди і зміни часу доби. Musee des Beaux-Arts – найстаріший музей країни, знаменитий широтою зібраних колекцій від староегипетського мистецтва до абстрактного живопису. Place des Arts – центр художнього життя Монреаля, знаменитий комплекс, що включає три театри і концертний зал. Planetarium Dow – сучасний планетарій, пропонує приголомшуюче аудіовізуальне космічне шоу і подорожі в світ планет під 20-метровим куполом. Parc de Maisonneuve – олімпійський центр, розташований в парку – одна з найсучасніших спортивних споруд у футуристичному архітектурному стилі, увінчано 169 метровою баштою з оглядовим майданчиком. Парк пропонує увазі гостей цікаві музеї і всілякі культурні заходи. Botanical Garden – в ньому зібрано 26 тис. рослин зі всього світу. Посеред річки Святого Лаврентія – живописні острови Sainte Helene і Notre Dome, які якнайкраще пристосовані для відпочинку і розваг [36].

Квебек-Сіті – столиця провінції Квебек. Сьогодні Квебек – найбільший промисловий і туристичний центр. Квебек-Сіті розділений на дві частини: Верхнє місто (Haute Ville) займає географічне плато Capaux Diamants і насичене історичними спорудами і кварталами вілл. Нижнє місто (Basse

Ville), в якому уздовж річки розташована знаменита Королівська площа. Terrasse Dufferin – місце першого поселення і прекрасний оглядовий майданчик старого міста. Тут встановлений пам'ятник засновнику Квебека і прикрашений фонтанами Place d'Armes. Mustt du Fort – історична панорама площею 40 кв.км, відтворює шість картин з історії облоги Квебека. Навпроти розташований Promenade des Gouverneurs, з якого відкривається прекрасний вид кріпосних стін з бастіонами, валами і ровами, що чудово збереглися. Ці стіни колись були частиною неприступного форту Citadelle, зведеного англійцями в 1820 – 1850 рр. Усередині стін – 25 споруд, у тому числі порохова башта, в якій розташовується військовий музей [19].

В старій частині Нижнього міста цікавими є Notre-Dame-des-Victoires – невеликий і ретельно відреставрований храм, побудований в 1688 році і Maison Chevalier – кам'яна будова XVIII, в даний час музей.

Ванкувер – третє по величині місто Канади, що ввібрало культурні традиції, здавалося б, не поєднаних цивілізацій: Північна Америка і Індія, Азія і Європа – все присутнє в архітектурних ансамблях і культурному колориті міста. Не випадково Ванкувер виграв першість на проведення Зимових Олімпійських Ігор 2010 [36].

Зазначені вище пам'ятки – лише мала частина того, що заслуговує уваги туристів в Канаді. Працелюбні жителі зуміли не тільки зберегти культурні і природні багатства своєї країни, але і примножити їх досягненнями сучасної цивілізації. Це – одна з причин, що вабить сюди людей зі всього світу.

Канада залучає велику чисельність туристів своїми яскравими фестивалями та особливостями святкування національних свят.

Національні свята Канади :

- 1 і 2 січня: Новий рік;
- 14 квітня: Свята П'ятниці;
- 16 і 17 квітня: Пасха і пасхальний понеділок;

- остання неділя травня: Свято королеви Вікторії («Свято долара»);
- 24 червня: Свято святого Іоанна в Квебеку;
- 1 липня: Свято Канадської конфедерації;
- перший понеділок вересня: Свято праці;
- другий понеділок жовтня: Свято милосердя;
- 25 і 26 грудня: Різдво [31].

Новий рік у Канаді мало хто святкує, а якщо хто й святкує, то тихо й не до ранку. Дуже багато хто проводять цей святковий день як самий звичайний день, а деякі зустрічають це свято не за столом, а на вулиці, у дружньому колі знайомих, або на веселих дружніх вечірках. Але для багатьох зустріч перших хвилин наступаючого року залишається все-таки сімейним святом, незалежно від того, де він проводиться – удома або поза ним.

На головних площах міст Канади увечері 31 грудня традиційно влаштовується концерт, присвячений зустрічі Нового року. Це барвисте розважальне шоу, у якому беруть участь відомі зірки.

Після святкового концерту продовжуються новорічні веселощі на ковзанці в центрі міста, де ще довго грає музика і триває улюблене канадцами катання на ковзанах [14].

Для тих, кому не вдається потрапити на масову гулянку, телебачення влаштовує трансляцію новорічного вечора.

У Канаді улюблене свято – це Різдво, підготовка до якого починається ще з жовтня, коли вітрини магазинів починають наповнюватись подарунками, вуличні дерева прикрашають веселими вогниками, на площах виростають сніжні й крижані фігури, замки й палаци, а на двері будинків вішаються традиційні різдвяні вінки. Жодна людина на Різдво не залишається без уваги: навіть ті, хто живуть далеко, одержують подарунки або поздоровлення поштою .

День подарунків (26 грудня) – наступний день після Різдва – свято Св. Стефана, першого Християнського мученика, це свято більше відоме як

День подарунків. Цей термін з'явився від давньої церковної традиції відкривати коробки з подарунками й шухлядки із грошима для бідних, які збиралися біля церкви. У наші дні це більше пов'язане з подарунками (звичайно в спеціально впакованих коробках), які дарують один одному в родинях на Різдво [15].

День бабака (2 лютого) – традиційне народне свято в Канаді. Вважається, що в цей день потрібно спостерігати бабака, що вилазить зі своєї нори, і по його поведінці можна судити про швидкість настання весни. Якщо день похмурий, бабак не бачить своєї тіні й спокійно залишає нору – зима незабаром закінчиться, і весна в цей рік очікується рання. Якщо ж день сонячний, бабак бачить свою тінь і ховається назад у нору – буде ще шість тижнів зими. У декількох містах і поселеннях Канади в цей день проводяться фестивалі, присвячені місцевим метеорологічним бабакам, що збирають численних туристів.

День Канади (1 липня) – це головне державне свято, установлене на честь об'єднання всіх північноамериканських колоній Британії в єдиний домініон Канада на підставі Акту про Британську Північну Америку, що вступили в силу 1 липня 1867 року. У цей день перші колонії Британської Північної Америки – провінції Онтаріо, Квебек, Нова Шотландія й Новий Брансуїк, об'єднавшись у конфедерацію за назвою Домініон Канада, поклали початок існуванню нової країни [15].

Канадці святкують День народження своєї країни з величезним ентузіазмом. Багато тисяч людей беруть участь у святах на Парламентському пагорбі в столиці Оттаві. У всіх кінцях країни проводяться святкові церемонії й паради, концерти, виступи хорів і оркестрів. У багатьох містах увечері влаштовуються розкішні святкові феєрверки.

У провінції Ньюфаундленд і Лабрадор День Канади відзначається як Меморіальний день. Жителі провінції віддають у цей день особливі почесні пам'яті своїх співвітчизників, убитих на полях боїв у Європі під час Першої

світової війни.

У країні проходить величезна кількість фестивалів, в одному тільки Квебеку їх біля тисячі в рік. Самі цікаві свята – монреальський Фестиваль Вогнів (лютий – березень), Міжнародний джазовий фестиваль у Монреалі, Міжнародний фестиваль джазу й блюзу «Ночі Квебека» (кінець червня), літній фестиваль гумору в Монреалі, піротехнічний фестиваль Квебека, Карнавал у Квебеку (початок лютого), а також Міжнародний конкурс крижаних скульптур (перший тиждень січня) [38].

У Ванкувері – Фестиваль джазу (червень), Морський фестиваль (липень), літній Фестиваль фольклорної музики (перший понеділок вересня). У Торонто проводяться літній Шекспірівський фестиваль, літній музичний фестиваль (липень – серпень), Ніагарський фестиваль винограду й вина, Канадська національна виставка (початок вересня) і Міжнародний кінофестиваль (вересень).

В Оттаві цікавий самий великий сніжний фестиваль у Північній Америці – «Сніжний бал» (лютий), барвисте Свято тюльпанів (Оттава, травень), Фестиваль Франка (кінець червня) і численні культурні заходи Днів канадської культури протягом усього літа [38].

Канадська кухня представлена масою ресторанів, що окремо спеціалізуються на стравах італійської, індійської, китайської, французької, німецької, японської і багатьох інших кухонь. До страв сьогодишньої повсякденної канадської кухні відносяться страви з натурального м'яса типу біфштекс, ростбіф, лангет .

Дуже складно говорити виключно про традиції канадської національної кухні. Річ у тому, що так звана канадська кухня – це швидше англо-американо-канадська кухня. В цьому немає нічого дивного, якщо врахувати історичне походження жителів багатонаціональної країни [15].

Успіхом у туристів користується така страва канадської кухні, як філе брошетт – насаджені на шампур і обсмажені на рожні шматочки вирізки філе, бекону, шампіньйонів і лука. Меню ресторанів, що спеціалізуються на канадській кухні, запропонують покуштувати смажене курча, осетрину або

тушкованого зайця, пиріг з нирками. Як закуску приносять паштети, сири, буженину, копчений оселедець.

З перших страв готуються супи-пюре з овочів, капусти, гарбуза, томатів, а також бульйони з грінками, домашньою локшиною, зеленою квасолею і іншою зеленню. Дуже популярний в Канаді суп з гарбуза. Запозичений у шотландців національний рецепт панірованої картоплі, давно став елементом канадської кухні. Страва дуже апетитна і готується досить просто. Особлива гордість канадців – кленовий сироп, згущений солодкий весняний сік канадського цукрового клена без яких-небудь добавок. Рідко хто повертається з Канади і не привозить його з собою як сувенір. В ресторанах Оттави можна покуштувати незвичайну пікантну страву – домашній окорок в кленовому сиропі. Взагалі використання кленового сиропу особливо характерне для страв канадської кухні – наприклад, відомі всім млинці, які належить змащувати цим сиропом [15].

Отже Канада – це країна повна загадок і сюрпризів, країна багатого історичного минулого. Вона ніби запрошує до себе людей, зацікавлених історією, архітектурою та різноманітними відкриттями.

2.2. Сучасний стан розвитку туризму у Канаді

Туризм впливає на ряд галузей. Готелі, туристичні агентства, авіакомпанії та ресторани різною мірою зазнають впливу туризму. Таким чином, туризм не лише одна галузь, а сукупність кількох, і феномен туризму викликає низку запитань через його складність, різноманітні розгалуження та масштаби.

Який реальний розмах туризму в Канаді? Які загальні витрати на туризм у Канаді? Яку частку цих витрат складають іноземні та канадські відвідувачі? Скільки робочих місць створює туристична діяльність? Яка частка туризму в загальному доході від товару чи послуги? Усі ці питання розглянемо у цьому підрозділі. Спочатку висвітлимо розвиток туризму у доковідну епоху, а потім – як вплинула пандемія коронавірусу на туризм.

Туризм є важливою частиною канадської економіки та є джерелом робочих місць і зростання в кожному регіоні країни. На його частку припадає 2,1% ВВП Канади та 3,1% загального експорту, безпосередньо підтримується 1,9 млн. робочих місць, або 3,9% загальної зайнятості, і щороку витрачається понад 100 мільярдів канадських доларів на туризм. Експорт подорожей становив 26,6% від загального експорту послуг у 2018 році [61].

У 2018 році Канада прийняла рекордні 21,2 мільйона міжнародних туристів, що на 1,2% більше, ніж у 2017 році. Найбільшим туристичним ринком Канади є Сполучені Штати, на які припадає понад дві третини туристів, які ночують, у 2018 році прибуло понад 14,7 мільйонів туристів. Серед туристів з інших вихідних ринків відвідувачі з Китаю, Франції, Мексики та Індії встановили національні рекорди [57].

У 2018 році було зафіксовано 278 мільйонів загальних внутрішніх поїздок, що менше з 328,5 мільйонів у 2017 році, з яких 95,4 мільйона були нічними поїздками. У 2018 році на внутрішній туризм припало 268,3 ночей, що на 2,5% менше, ніж у 2017 році [53].

У Канаді федеральний уряд, десять провінційних урядів, три територіальні уряди та численні муніципалітети відіграють певну роль у підтримці туристичного сектору. Федеральне міністерство інновацій, науки та економічного розвитку відповідає за туризм.

Destination Canada – це національна маркетингова організація. Як коронна корпорація, вона звітує перед парламентом через міністра, відповідального за туризм. Destination Canada співпрацює з партнерами як у державному, так і в приватному секторах, до яких належать провінційні, територіальні, регіональні та муніципальні маркетингові організації, а також приватні компанії, включно з авіакомпаніями, щоб просувати Канаду за кордоном як провідний туристичний напрямок. Федеральний уряд також несе виключну відповідальність за повітряну та візову політику.

Уряди провінцій і територій відповідають за просування внутрішнього (і деяких міжнародних) туризму, розвиток напрямків і продуктів, регулювання розміщення, а також гостинність і туристичну освіту. На

муніципальному рівні туристична діяльність, як правило, передбачає залучення зустрічей і конгресів, а також просування фестивалів і заходів (див. рис. 2.1).

Канада має різні механізми для забезпечення горизонтальної та вертикальної координації та співпраці у сфері туризму. Головним серед них є Рада міністрів туризму Канади, яка щорічно збирає федеральних, провінційних і територіальних міністрів туризму для обговорення тенденцій і проблем, з якими стикається канадський туристичний сектор, і визначення можливостей для співпраці.

Рис. 2.1 – Організаційна схема органів туризму [50]

У 2017 році рівень фінансування Destination Canada стабілізувався та став постійним на рівні 95,5 мільйонів канадських доларів. Крім того, у 2019 році було виділено однорічне вливання в розмірі 5 мільйонів канадських доларів на маркетингову кампанію внутрішнього туризму, щоб допомогти канадцам відкрити для себе нові напрямки, такі як менш відвідувані національні парки, і популяризувати сезонні подорожі в непіковий сезон і досвід корінного населення. Федеральний бюджет на 2019 рік визнав туризм важливим джерелом робочих місць і зростання, а також передбачив 58,5 мільйонів канадських доларів протягом двох років, починаючи з 2019 р., для Canadian Experiences Fund, який підтримує інвестиції в інфраструктуру, пов'язану з туризмом – наприклад розміщення чи місцеві визначні пам'ятки – і розвиток туристичних продуктів і досвіду [58].

Деякі товари вважаються «туристичними» товарами, якщо значна частина попиту на них у Канаді надходить від відвідувачів. Основними категоріями туристичних товарів є транспорт, житло, продукти харчування та напої та інші товари (головним чином послуги відпочинку та туристичні агентства). До цих категорій входять витрати на пасажирські авіап перевезення та автомобільне паливо, мотелі та кемпінги, харчування та алкогольні напої, що надаються ліцензованими закладами. Але одразу стає очевидним, що деякі туристичні товари купують не лише відвідувачі. Іншими словами, зміст туризму сильно варіюється від одного товару до іншого або, якщо говорити технічними термінами, співвідношення попит/пропозиція є низьким або високим. Наприклад, туристи споживають дуже велику частку послуг розміщення. З іншого боку, лише невеликий відсоток витрат у ресторанах можна віднести на відвідувачів, причому основну частину цих витрат здійснюють місцеві жителі. Це також стосується бензину, дуже велика частка якого споживається не для туристичних цілей. У наведеній нижче таблиці показано туристичний попит як частину пропозиції туристичних товарів згідно з допоміжним рахунком туризму (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Туристичний попит як частка внутрішньої пропозиції [48]

Показник	%
Авіаційні перевезення пасажирські	93,0
Перевезення залізничні, пасажирські	90,6
Водний транспорт, пасажирський	85,8
Міжміський автобус, чартер і тур	88,6
Таксі	22,3
Оренда транспортних засобів	82,9
Ремонт та запчастини до автомобілів	17,9
Паливо автомобільне	22,9
Готелі	92,1
Мотелі	94,7
Кемпінг	88,8
Інші види розміщення	74,9
Послуги харчування та напоїв	19,5
Відпочинок і розваги	23,6
Послуги туристичних агентств	98,1
Конвенційні збори	92,1
Інші туристичні товари	31,6
Усього	36,1

Так, 93% надходжень від пасажирських авіаперевезень припадає на туризм, тоді як у випадку розміщення в готелях відповідний відсоток становив 92,1%. Дехто може вважати, що ці відсотки мають становити 100%, тобто всі доходи відносяться до туризму. Однак необхідно мати на увазі, що згідно з самим визначенням туризму, деякі категорії мандрівників виключені, такі як студенти, мігранти та дипломати. Крім того, місцеві жителі частково користуються послугами розміщення. Для двох інших видів витрат, зазначених вище, послуги з харчування та напоїв і бензину, співвідношення

попиту/пропозиції в туризмі становить 19,5% і 22,9% відповідно [60].

З різних категорій витратк найбільшим був транспорт. Тільки на нього припадало 40% загальних витрат на туризм у Канаді. Далі йшли інші товари, не пов'язані з туризмом (20%), їжа та напої (16%), житло (14%) та інші туристичні товари (10%). У 2019 році видатки за всіма цими основними категоріями зросли. Серед них категорія інших туристичних товарів, яка складається в основному з послуг відпочинку та розваг (63%) та послуг туристичних агентств (34%), зросла на 6,8%, що є найбільшим зростанням серед усіх основних категорій. На другому місці видатки на транспорт зросли на 6,6%. Витрати на авіаперевезення, на які припадає більше половини транспортних витрат (56%), зросли найбільше (10,3%) з усіх компонентів витрат і мали найкращі показники з 2014 року (див. рис. 2.2).

Рис. 2.2 – Структура туристичного попиту в Канаді [60]

Внутрішній попит, який становив 71% загального попиту в Канаді, зріс на 5,3% у 2019 році, що є найвищим темпом зростання з 2015 року. Але загальна кількість поїздок канадців за кордон скоротилася на 2,6%. Подорожі

до Сполучених Штатів, які становили 93% від загальної кількості, скоротилися на 3,3%, тоді як подорожі до інших країн зросли на 8,5% [48].

Найбільше зріс попит на інші туристичні товари (8,2%), а на послуги турагентств – на 9,9%. Транспортні послуги (майже половина (46%) внутрішнього попиту), посідають друге місце з темпом зростання 7,1%, за ними йдуть витрати на харчування та напої (4,2%) та послуги розміщення (1,0%), на які припадає 13% та 11% відповідно від загального внутрішнього попиту.

У 2019 р. внутрішній попит на послуги авіап перевезень зріс на 11,7%. Це був найвищий темп зростання за всіма компонентами, оскільки витрати на експлуатацію приватного транспорту зросли на 1,5%, а інші витрати на транспорт зросли на 4,2% [60].

Витрати на харчування та напої зросли на 4,2%, що майже вчетверо перевищує показник попереднього року. Харчування закладів ресторанного господарства зросло на 4,9%, а розміщення – на 3,8%.

Темпи зростання зовнішнього попиту (експорту) впали вдвічі, з 10,4% у 2018 році до 5,2% у 2019 році, що є найнижчим показником з 2015 року. Однак зовнішній попит як частка загального попиту зріс з 22% у 2012 році до 29% в 2019 році [53].

З невеликим ослабленням канадської валюти за відношенням до американського долара кількість мандрівників зі Сполучених Штатів зросла на 5,2%. Кількість одноденних відвідувачів зросла на 6,0%, а ночівель – на 3,8%. Кількість відвідувачів з інших країн впала на 4,2% після зростання на 10,6% у 2019 році. Кількість відвідувачів з Європи та Азіатсько-Тихоокеанського регіону впала на 2,2% і 8,1% відповідно, оскільки канадський долар подорожчав за відношенням до їхніх валют [50].

Найбільше (8,7%) зросли послуги з розміщення, на які припадає 22% витрат нерезидентів. Основна складова – витрати на готелі – зросла на 10,8%, що більш ніж удвічі перевищує зростання витрат на мотелі (4,2%). На другому місці були витрати на харчування та напої, які зросли на 5,5%, що становить 23% витрат. У цій категорії страви, надані службами харчування та

напоїв, подорожчали на 6,6 % (див. рис. 2.3).

Транспортні витрати нерезидентів становили 26% від загального експорту. Авіап перевезення, які становлять більше половини загальних транспортних витрат, зросли на 5,0% [48].

Витрати нерезидентів на інші туристичні товари зросли на 3,3%, при цьому основна складова – відпочинок і розваги – на 3,1%. Як показують цифри, нерезиденти споживають дуже мало послуг канадських туристичних агенцій. Будь-яка фірма, незалежно від галузі, в якій вона працює, використовує певну комбінацію матеріалів (капітал) і робочої сили (праця) у своєму виробничому процесі. Фірми у сфері туризму не є винятком із цього правила.

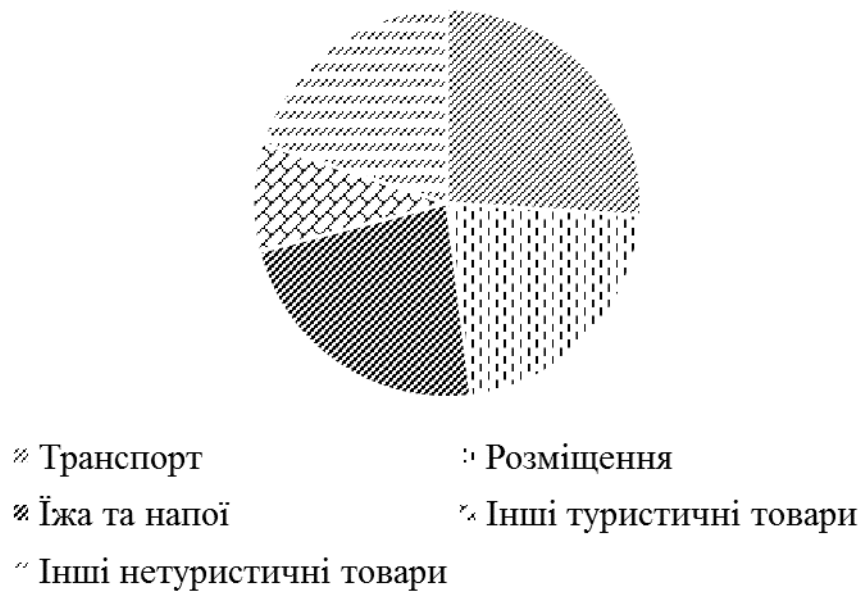

Рис. 2.3 – Склад експорту послуг та товарів [60]

Можливо, те, що відрізняє туризм, це його велика трудова складова, оскільки він загальновизнаний як вид діяльності, орієнтований на надання послуг. Попит відвідувачів на туристичні товари, технологічні зміни, конкуренція між фірмами та різноманітна державна політика – це лише деякі з факторів, які можуть впливати на рівень і структуру зайнятості у сфері

туризму.

Із загальної кількості робочих місць, $\frac{2}{3}$ були в індустрії туризму, а саме транспорту, розміщення, харчування та напоїв, відпочинку та розваг, а також туристичних агентств. Інша третина робочих місць була в галузях, які не були строго пов'язані з туризмом, але на рівень зайнятості в яких вплинули витрати відвідувачів. Серед галузей туризму найбільше зайнятих осіб було у сфері харчування та напоїв. Друге місце посідає житлове будівництво з приблизно 27,3% від загальної кількості. Серед інших галузей туризму на третьому місці були зайняті в транспорті та на четвертому – у сфері відпочинку, розваг і туристичних агентствах (див. рис. 2.4).

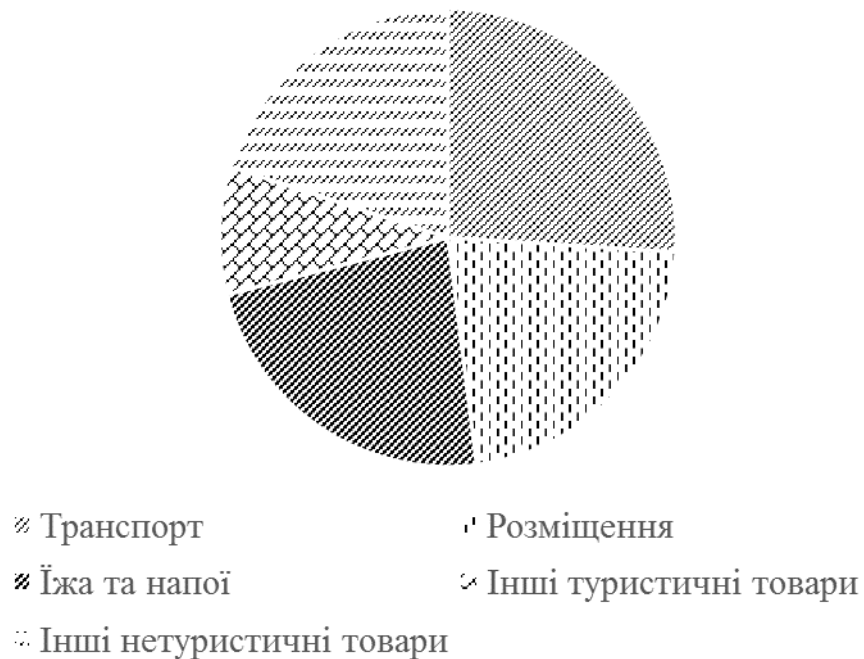

Рис. 2.4 – Розподіл зайнятості в туризмі за галузями [60]

У 2019 році витрати на туризм у Канаді становили 47,0 мільярдів доларів, у тому числі 14,2 мільярдів доларів, або 30%, припадають на нерезидентів і 32,8 мільярдів доларів, або 70%, припадають на канадців. Частка загальних витрат нерезидентів стабільно зростає протягом дев'яти років [48].

Витрати іноземних відвідувачів зросли на 11,4% порівняно з попереднім роком, що вдвічі перевищує темп зростання витрат канадців (5,1%). У 2019 році сумарний загальний темп зростання витрат на туризм у Канаді становив 7,0%, що набагато вище, ніж темпи, зареєстровані в 2018 році (5,3%) і в 2017 році (4,7%). На відміну від попередніх двох років, коли видатки в основному збільшувалися за рахунок транспортних витрат, 2019 рік був відзначений значним зростанням витрат на житло (10,7%) та їжу та напої (9,0%) [50].

Після поправки на інфляцію витрати на туризм значно зросли в Канаді в 2019 році (5,0%), поклавши край тенденції до зниження, яка спостерігалася з 2014 року. Значне збільшення (9,0%) витрат нерезидентів знову стало основним джерелом зростання в загальному попиту, при цьому канадці збільшили свої витрати на 3,3%. У 2019 році кількість американців, які подорожували до Канади, зросла на 8,3% порівняно з 2018 роком, оскільки вони продовжували користуватися перевагами слабкого канадського долара. Кількість поїздок з ночівлею, які коштують дорожче, зросла на 11,1%, що майже вдвічі перевищує темпи зростання одноденних поїздок (6,9%). Однак ситуація для відвідувачів з Європи чи Азіатсько-Тихоокеанського регіону була далеко не такою сприятливою. Кількість європейських відвідувачів впала вдруге за це десятиліття (–2,4%), тоді як кількість відвідувачів з Азіатсько-Тихоокеанського регіону впала ще різкіше (–19,5%) (див. табл. 2.2).

Різниця між витратами іноземних відвідувачів у Канаді та витратами мешканців Канади за кордоном – становила мінус 3,3 мільярда доларів у 2019 році, що представляє найменший дефіцит за десять років. Ця ситуація стала результатом збільшення кількості американських відвідувачів до Канади та того факту, що майже на 15% більше канадців вирішили залишитися вдома в 2019 році.

Загальний рівень інфляції в сфері туризму, виміряний непрямим індексом цін на туристичні товари, становив 2,1% у 2019 році порівняно з

3,0% у попередньому році.

Таблиця 2.2 – Топ-5 країн в'їзного туризму Канади [57]

Країна	Кількість відвідувачів, тис. осіб				
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
США	12669	13892	14238	14650	15866
Велика Британія	686	805	794	762	744
Китай	483	591	674	719	579
Франція	477	515	547	593	578
Німеччина	324	325	359	385	376

Для порівняння, індекс споживчих цін (ІСЦ) для всіх товарів і послуг, більш загальний показник зміни цін, підвищився лише незначно (1%) протягом року. Найбільше подорожчало розміщення (4,5%), скромніше подорожчало транспортування (1,1%) [60].

У 2019 році в туризмі було створено 1,9 млн. робочих місць на повний і неповний робочий день, що на 3,0% більше, ніж у попередньому році. Особливо хороші результати були досягнуті у сфері авіап перевезень, де збільшилася кількість пасажирів. Після випереджаючих темпів зростання робочих місць у бізнес-секторі протягом попередніх трьох років, у 2019 році зростання робочих місць у сфері туризму було порівнянним із зростанням у бізнес-секторі в цілому [48].

До пандемії Covid-19 загальна економічна діяльність індустрії туризму Канади становила 105 мільярдів доларів і 1,9 мільйона робочих місць. Навіть в умовах нинішньої кризи туризм є однією з небагатьох справді національних галузей, які створюють бізнес у кожному регіоні, провінції, території, місті та громаді.

Сектор подорожей і туризму забезпечує важливий стимул для комерційного зростання Канади через економіку відвідувачів. Це особливо

вірно через кількість економічної діяльності, яку цей сектор залучає до країни. До пандемії ковіду світовий туризм процвітав. Міжнародні подорожі між країнами були четвертими за величиною експортним сектором у світовій економіці: у 2019 році понад 1,4 мільярда міжнародних мандрівників витратили 1,7 трильйона доларів США за межами своїх кордонів.

Потім спалахнула пандемія, і подорожі та туризм були першою галуззю яка постраждала найбільше, і це буде останній сектор, який повністю відновиться.

Не секрет, що, незважаючи на дивовижний прогрес і зростання в туристичному секторі за останні кілька років, Covid-19 мав і продовжуватиме мати негативний вплив на майбутнє зростання. Після закриття кордонів Канади для всіх несуттєвих подорожей з березня 2020 року спостерігалися втрати 98% відвідувачів щомісяця. Це ускладнювалося обмеженнями внутрішньої діяльності, які змусили багато туристичних і готельних підприємств зіткнутися з неминучим закриттям.

Туризм є одним із небагатьох секторів, який присутній у кожній місцевій економіці Канади. До Covid-19 у цьому секторі працював 1 з 11 канадців і він приніс економіці 105 мільярдів доларів. Канада не може дозволити собі втратити свою індустрію туризму [55].

У 2000 році було зафіксовано 674 мільйони міжнародних туристичних прибуттів. У 2014 році було 1,1 млрд. У 2019 році кількість міжнародних туристів досягла 1,46 мільярда.

На внутрішній туризм припадає близько 80% доходів, отриманих від туристів. Підприємства в цих галузях, такі як ресторани та заклади відпочинку, обслуговують як туристів, так і місцевих жителів, і їх можна знайти майже в кожному куточку країни. Це робить туризм важливою частиною канадської економіки, на який припадає близько 10% усіх робочих місць, зайнятих на повний рік [51].

Модуль людських ресурсів у сфері туризму за 2019 рік нарахував 1,9 мільйона робочих місць на цілий рік у туристичному секторі. Туризм

забезпечує багато сезонної роботи та роботи з неповним робочим днем, особливо для молоді: дослідження 2019 року показали, що люди у віці 15 – 24 років становили 31% робочої сили в туризмі, порівняно з лише 13% загальної робочої сили та населення [54].

Туризм також є важливим джерелом роботи для новоприбулих до Канади – 28% працівників сфери туризму були іммігрантами або непостійними жителями.

З п'яти основних галузевих груп найбільшим роботодавцем у 2022 році є послуги з харчування та напоїв, у середньому 838 тис. людей. Наступними найбільшими групами роботодавців є відпочинок і розваги (508,6 тис. працівників) і транспорт (267,3 тис. працівників).

Сектор туризму сильно постраждав від COVID-19, втративши кілька сотень тисяч робочих місць за дуже короткий період, оскільки подорожі були обмежені, а економічні наслідки пандемії вплинули на фінанси кожного. Однак за останній рік чи близько того ситуація покращилася, оскільки люди можуть подорожувати вільніше та хочуть повернутися до дослідження світу.

Кількість туристів різко впала в 2020 році, коли глобальна пандемія ввела обмеження на подорожі по всьому світу (як всередині країни, так і за кордоном), але є деякі обнадійливі ознаки відновлення. Якщо подивитися на прибуття міжнародних туристів у літні місяці за останні кілька років, можна побачити, що все ще не повернулося до того місця, яке було до пандемії, але динаміка позитивна [54].

Влітку 2019 року Канаду щомісяця відвідували в середньому 4,4 мільйона іноземних туристів. Влітку 2020 року це було в середньому до 141 тис. на місяць. Влітку 2021 року ця кількість зросла до 340 тис. на місяць. Влітку 2022 року це було до 2,5 мільйонів на місяць (див. рис. 2.5).

Пандемія порушила майже всі сектори зайнятості по всій країні, але туризм постраждав особливо сильно, оскільки він сильно залежить від подорожей і особистого досвіду. Оскільки економічний ландшафт Канади змінився у відповідь на безпрецедентну глобальну кризу охорони здоров'я, відбулося кілька змін у тому, як і де люди працювали:

- багатьом туристичним підприємствам довелося скоротити чисельність працівників або кількість робочих годин на одного працівника;
- багато літніх працівників достроково вийшли на пенсію;
- багато молодих робітників повернулися до школи;
- багато працівників перейшли з повного робочого дня на неповний робочий день;
- багато працівників туризму перейшли в інші сектори економіки [56].

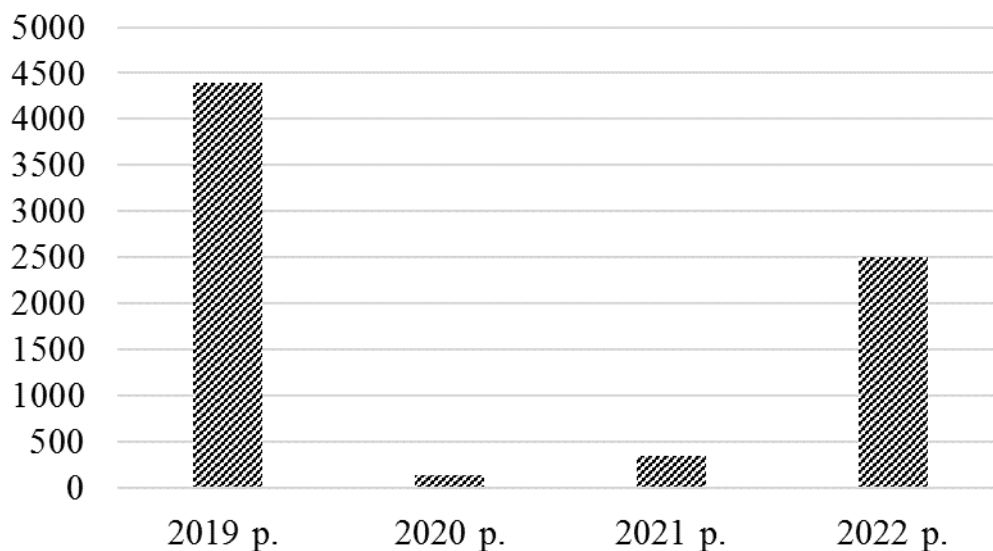

Рис. 2.5 – Щомісячна кількість іноземних туристів, які відвідували Канаду влітку, тис. осіб [59]

Ці зміни, пов'язані з Covid, також збіглися з деякими демографічними змінами населення Канади. Населення Канади продовжує зростати, але рівень народжуваності повільно знижується в той же час, коли тривалість життя збільшується, тому населення загалом старіє.

Оскільки люди похилого віку залишають робочу силу (або повністю виходять на пенсію, або повертаються до зобов'язань неповного робочого дня), зростає розрив між вакансіями та шукачами роботи.

Зростання населення в Канаді залежить від імміграції, яка може залежати від ряду зовнішніх факторів і може змінюватися з року в рік.

Робота в туризмі пропонує велику гнучкість і простір для руху та змін, але ці фактори також можуть ускладнити утримання працівників. Багато робочих місць розглядаються як неповний робочий день або лише як сезонна робота, тоді як реальність така, що кваліфіковані працівники потрібні цілий рік у багатьох галузях туризму. Туристичний бізнес активно досліджує нові способи залучення та утримання працівників, але вони конкурують з усіма іншими секторами за наймання працівників на дедалі жорсткішому ринку праці [58].

Туристичні підприємці повинні розглянути питання про реінвестування частини своїх прибутків, щоб підвищити свою конкурентоспроможність і забезпечити своє виживання в разі економічного спаду. Останні дослідження свідчать про те, що інвестування в підвищення продуктивності, збільшення використання цифрових технологій і наймання нових іммігрантів для подолання нестачі робочої сили є перспективними стратегіями для туристичного бізнесу [51].

Отже, з вищесказаного можна зробити висновок, що Канада має усі можливості для відновлення туристичного сектору. Природні та історико-культурні ресурси роблять її привабливою для іноземних туристів. Також Канада активно розвиває внутрішній туризм. Звісно, що пандемія Covid-19 болісно вдарила по туристичному бізнесу, який виявився неготовим до таких викликів. Туристична політика Канади та подальші перспективи розвитку туризму розглядаються у наступному розділі.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У КАНАДІ. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО- КАНАДСЬКИХ ВІДНОСИН

3.1. Туристична політика Канади та перспективи розвитку туризму в країні

Уряд Канади приділяє особливу увагу розвитку туризму країни. Основні політичні пріоритети уряду Канади щодо туризму три: створення робочих місць, диверсифікація та розпорошення туристичних пропозицій та залучення інвестицій у сектор.

Destination Canada опублікувала звіт під назвою «Розкриття потенціалу туристичної економіки Канади», у якому визначено такі ключові проблеми, з якими стикається туристичний сектор Канади:

- концентрований попит. Попит на туристичні пропозиції Канади зосереджений у великих містах Канади та кількох ключових туристичних напрямках, а також протягом літнього сезону;
- дефіцит робочої сили та розвиток кваліфікації: доступ до кваліфікованої робочої сили є проблемою, яка заважає сектору підтримувати стабільне зростання бізнесу;
- доступ: довгострокові перевезення значної частини ринку та висока вартість поїздок до Канади та між канадськими напрямками;
- інвестиції: Сектор туризму має труднощі з доступом до інвестицій та фінансування, що є перешкодою для розвитку нового туристичного бізнесу;
- управління: співпраця між урядами є випадковою і може мати більш стратегічний характер [42].

У травні 2019 року міністр Канади, відповідальний за туризм, запустив «Створення робочих місць для середнього класу: Федеральна стратегія розвитку туризму». Ця нова ініціатива побудована навколо трьох стовпів: розвиток туризму в громадах, залучення інвестицій та сприяння державно-

приватній співпраці.

Стовп 1. Розбудова туризму в громадах визнає, що всі громади мають потенціал стати місцем для туризму. Він прагне дати можливість громадам у кожному регіоні країни реалізувати цей потенціал шляхом інвестування в інфраструктуру та туристичні продукти. Він підтримується Canadian Experience Fund, який був створений, щоб допомогти покращити пропозицію канадського туристичного продукту шляхом інвестицій у п'ять пріоритетних категорій:

- зимовий і міжсезонний туризм – з інвестиціями, де Канада має перевагу, щоб забезпечити більше причин для відвідування в періоди, що не є піковими;

- туризм для корінних народів – з інвестиціями, щоб допомогти корінним народам представити світу свою унікальну історію, традиційні історії, творче мистецтво та сучасні цінності. Більше третини відвідувачів Канади цікавляться досвідом корінного населення;

- сільський та віддалений туризм – з інвестиціями у сільські та віддалені райони для створення робочих місць та економічних можливостей у цих громадах, а також для залучення туристів до менш відомих частин країни;

- від ферми до столу та кулінарний туризм – з інвестиціями в такі проекти, як кулінарні стежки, місцеві кулінарні враження, фестивалі їжі та фермерські ринки, а також розвиток досвіду на місці, наприклад пивоварні, виноробні, ферми, рибальства та виробники кленового сиропу;

- інклюзивний туризм – з інвестиціями для розширення тренінгів щодо розмаїття ЛГБТ та програм готовності до ринку, а також підтримки фестивалів Прайду [58].

Стовп 2. Залучення інвестицій в економіку відвідувачів включає створення туристичних інвестиційних груп у кожному регіоні країни з метою кращого узгодження інвестицій у туристичні продукти між національним урядом та іншими юрисдикціями, а також посилення спроможності

туристичних напрямків залучати більше інвестицій. Ці групи складаються з мережі основних департаментів і агенцій, відповідальних за національні парки, культуру та фінансову підтримку МСП, очолюваних Destination Canada та агентствами регіонального економічного розвитку країни. Очікується, що для виявлення потенційних туристичних проєктів, залучення приватних інвестицій та активізації ефективних туристичних проєктів, знакових пам'яток і кластерів буде залучено ширшу мережу місцевих і регіональних партнерів з уряду, приватного та некомерційного секторів.

Стовп 3. Оновлення уваги до співпраці між державним і приватним секторами визнає давні бар'єри для розвитку туристичного сектору Канади, які нелегко подолати в короткостроковій перспективі. Для вирішення цих проблем у довгостроковій перспективі необхідні тісніші партнерства з лідерами галузі. Щоб підтримати це, Уряд зобов'язався створити таблицю економічної стратегії туризму. Ця нова модель співпраці промисловості та уряду була зосереджена на перетворенні економічних переваг Канади на глобальні переваги. Кожна таблиця сприяє розвитку в секторах із високим потенціалом зростання та складається з лідерів галузі, які встановлюють амбітні цілі зростання, визначають проблеми та вузькі місця, характерні для окремих галузей, а також розробляють дієву дорожню карту, щоб зробити країну лідером інновацій у цих секторах [58].

Очікується, що таблиця економічної стратегії для туризму забезпечить нові способи роботи в тісній співпраці з приватним сектором. Ця нова ініціатива гарантуватиме, що туризм буде на передньому краї формування економічної політики, щоб ефективно вирішувати виклики та використовувати стратегічні можливості для розвитку економіки відвідувачів та створення робочих місць. Таблиця дозволить уряду краще визначити середньострокові тенденції туризму та будь-які сліпі плями політики.

Серед критичних питань, які, ймовірно, буде розглянуто в таблиці, – вартість поїздок до Канади та всередині неї, нестача робочої сили та відсутність інвестицій. Він також може розглядати конкурентоспроможність,

стійкість, економіку спільного використання та цифрові платформи, а також розвиток напрямків.

Федеральний уряд поставив амбітні, але досяжні цілі, щоб визначити, наскільки добре працює Стратегія зростання, і три показники допоможуть виміряти її економічний вплив. Взявши 2018 рік за базовий і 2025 рік як цільовий, федеральний уряд відстежуватиме:

- дохід (загальні витрати туристів на товари та послуги) з цільовою кінцевою вартістю 128 мільярдів CAD (+25%);
- кількість створених робочих місць, ціль – 54 тис. нових робочих місць (+7,3%);
- зростання ВВП туризму з метою випередження національного економічного зростання [51].

Стратегія також встановлює цілі щодо сезонного розпорошення туристів, щоб збільшити на 1 мільйон міжнародних туристичних прибуттів з листопада по квітень, а також для географічного розпорошення, спрямованого на зростання витрат за межами трьох найбільших туристичних регіонів Канади, Великого Торонто, Монреалю та Ванкувер.

Уряд Канади звертає також увагу на розвиток парків Канади. Мережа заповідних територій, якими керує Парки Канади, є воротами до природи, історії та 450 тис. км² спогадів від узбережжя до узбережжя. Інвестиції в ці місця допомагають підтримувати здоров'я природної та архітектурної спадщини, підвищують стійкість до зміни клімату та створюють робочі місця в місцевих громадах, водночас надаючи відвідувачам високоякісні, безпечні та значущі враження по всій країні [52].

Парки Канади відповідають за одну з найбільших колекцій федеральних державних активів, керуючи різноманітними спорудами в 47 національних парках, одному національному міському парку, п'яти національних морських заповідниках, 171 національному історичному місці та дев'яти каналах, що належать до культурної спадщини.

Інфраструктура Парків Канади включає понад 18500 споруджених

об'єктів, таких як автомагістралі, мости, дамби та інша морська інфраструктура, історичні будівлі та укріплення, очисні споруди для водопостачання та стічних вод, кемпінги, центри для відвідувачів та експлуатаційні будівлі та комплекси.

З 2015 року федеральна програма інвестицій у інфраструктуру дозволила Паркам Канади покращити стан приблизно 5000 об'єктів по всій країні. Ці оновлення допомагають забезпечити громадську безпеку, якість, надійність для відвідувачів, включають зелені технології та стійкість до клімату, водночас з'єднуючи канадців із природою та історією [52].

Мережа природоохоронних територій у Канаді відіграє важливу роль у подоланні наслідків зміни клімату, захищаючи та відновлюючи здорові, стійкі екосистеми та сприяючи відновленню видів, які знаходяться під загрозою. Будівельні об'єкти парків Канади створюють основу для цих зусиль щодо збереження від узбережжя до узбережжя.

Уряд має намір продовжувати інвестиції в відновлення федеральних інфраструктурних активів на благо всіх канадців. Здатність парків Канади виконувати свій мандат щодо збереження та представлення національних історичних пам'яток, національних парків і національних морських природоохоронних територій в Канаді ґрунтується на його активах. Більше, ніж просто підтримка відвідувачів, ці активи виконують важливі функції, такі як транспорт, управління водними ресурсами, громадська безпека та послуги жителям і підприємствам, водночас будучи джерелом спільної гордості для канадців. Крім того, місця, які перебувають під управлінням парків Канади, є наріжними каменями індустрії туризму та відіграють важливу роль у місцевій економіці, щорічно приносячи мільярди доларів економічної вигоди. Що стосується інвестицій, запланованих у секторі Гранд-Граве, вони є важливим визнанням експропрійованих сімей Форійона та їхніх нащадків і першим кроком до відродження сектора, який демонструватиме спільноту Гаспе та сприятиме розвитку регіонального туризму [50].

Завдяки цим федеральним інвестиціям Парки Канади зосередяться на

високопріоритетних капітальних проектах, завершить критичні роботи з технічного обслуговування та збереже потенціал своєї висококваліфікованої робочої сили, щоб продовжувати покращувати стан своїх активів у всіх регіонах країни. Парки Канади підходять до інфраструктурних проектів таким чином, щоб підтримувати ширші федеральні пріоритети, такі як включення поглядів корінних народів, пом'якшення кліматичних змін, мінімізація викидів парникових газів, зменшення впливу на навколишнє середовище та зосередження на стійкості, забезпечуючи при цьому ефективні, сучасні, доступні та інклюзивні об'єкти, які будуть користь усім канадцам [49].

Проблемами розвитку туризму опікується також й Фонд допомоги туризму (TRF), який допомагає туристичним підприємствам і організаціям:

- адаптувати свою діяльність відповідно до вимог охорони здоров'я;
- покращувати свої продукти та послуги;
- позиціонувати себе для економічного відновлення після пандемії.

Щонайменше 50 мільйонів доларів із TRF спеціально підтримують туристичні ініціативи корінного населення.

Програма відновлення туризму та гостинності. Організації туризму, гостинності, мистецтва, розваг або відпочинку, благодійні та некомерційні організації в Канаді, які постраждали від пандемії Covid-19, або підприємства та організації, які постраждали від відповідних обмежень у сфері охорони здоров'я, можуть мати право на субсидію на заробітну плату, субсидію на оренду житла або обидва через Програму відновлення туризму та гостинності.

Крім того, через цю Програму місцева програма блокування дозволяє компаніям, благодійним організаціям і некомерційним організаціям, які постраждали від відповідних обмежень у сфері охорони здоров'я, мати право на підтримку заробітної плати та орендної плати [48].

Програма галузевих ініціатив – туризм та гостинність. Програма галузевих ініціатив підтримує сектор туризму та гостинності Канади,

допомагаючи роботодавцям і зацікавленим сторонам галузі залучати та утримувати кваліфікованих працівників, нарощуючи потенціал за допомогою навчання та ресурсів, а також усуваючи перешкоди для груп, включаючи жінок, молодь, корінні народи, новоприбулих, осіб з обмеженими можливостями та Канадці ЛГБТ, які продовжують бути недостатньо представленими на ринку праці. Проекти також можуть надавати можливості для навчання працівників, які були переміщені через пандемію Covid-19, і працювати над стимулюванням економіки в громадах корінного населення.

Які ж перспективи розвитку канадського туризму? Розглянемо основні проблематичні моменти.

1. Відсутність доступу та обмежений транспорт. У короткостроковій та середньостроковій перспективі доступність транспорту – як повітряного, так і наземного – буде обмеженою, створюючи перешкоди для сполучення мандрівників із пунктами призначення. Фундаментальна зміна економіки авіакомпаній у всьому світі вплине на конкурентоспроможність канадської авіації та загальний доступ повітря. Зменшення частоти на маршрутах у межах Канади та, що особливо важливо, у ключових міжнародних напрямках матиме тривалий вплив на перспективи відновлення. Ця відсутність повітряного доступу пов'язана з обмеженням глобального зв'язку для міжнародних перевізників через зниження або зміну попиту, нестачу робочої сили та затримку замовлень на літаки, і очікується, що вона не повернеться через роки. Доступ до наземного транспорту стає все більш обмеженим по всій країні. Пандемія, а також збій в ланцюжку постачання також змусили індустрію оренди автомобілів скоротити значну частину своїх автопарків на ранніх етапах, змінивши загальну пропозицію орендованих транспортних засобів і змінивши очікування клієнтів щодо доступності та ціни [48].

У короткостроковій перспективі економічні зміни призведуть до затримки відновлення збиткових маршрутів і подальшого зниження пропускної здатності. В інших випадках скорочення маршрутів може призвести до того, що окремі оператори обслуговуватимуть деякі напрямки,

що негативно вплине на ціноутворення для мандрівників. Разом скорочення повітряного доступу та обмежений наземний транспорт безпосередньо вплинуть як на вартість, так і на легкість подорожі з одного пункту призначення до іншого.

2. Дефіцит робочої сили та кваліфікації. Наймання, навчання та утримання персоналу в усіх секторах туризму було постійною проблемою до COVID-19, ситуація, яка була ще гострішою в сферах, де потрібні спеціальні навички (наприклад, кулінарія), на курортах і в сезонних напрямках, а також на передових посадах, які вимагали унікальних мовних та культурних можливостей. Через туманні перспективи працевлаштування в туризмі під час пандемії багато працівників перейшли в інші галузі, що призвело до гострого браку навичок і значної втрати інтелектуального капіталу в управлінських рядах. У майбутньому зниження потенціалу робочої сили та відсутність навчання стануть серйозною проблемою для відновлення галузі. Підтримка інновацій у розвитку робочої сили та допоміжних послуг є критично важливою, оскільки галузь (наприклад, їжа та напої, житло, транспорт, відпочинок тощо) стикається з серйозною нестачею потужностей. Перепідготовка та підвищення кваліфікації наявних працівників, а також залучення нових і колишніх членів робочої сили є проблемою для всіх галузей туристичного сектора та на всіх рівнях ієрархії [48].

3. Більші витрати. Високий споживчий попит на подорожі у зв'язку зі скасуванням обмежень у поєднанні зі скороченням пропозиції та потужностей, а також обмеженнями, пов'язаними з робочою силою, – усе це сприяє зростанню витрат на подорожі. Ціни на авіакомпанії, проживання в готелях, їжу та оренду автомобілів зростали протягом останніх кількох місяців у зв'язку з більшою інфляційною тенденцією на тлі проблем із ланцюгом постачання та відновленням економіки. Хоча ціни на авіаквитки в США ще не зрівнялися з цінами на квитки 2019 року, ціни на найпопулярніші напрямки різко зростають – готельні номери в деяких популярних напрямках у США навіть дорожчі, ніж до пандемії. У Канаді

ціни на квитки всередині країни швидко наздоганяють і в деяких випадках перевищують 2019 рік, а ціни на житло в другій половині 2021 року також знаходяться на рівні 2019 року або навіть вище в деяких із найбільш затребуваних канадських напрямків [58].

Для міжнародних мандрівників правила на кордонах у всьому світі роблять подорожі дорожчими, включно з Канадою. Зокрема, ці витрати впливають на короткострокові подорожі, такі як лижна відпустка на вихідних або поїздка за покупками. У нещодавньому опитуванні Міжнародної асоціації повітряного транспорту 70% респондентів назвали вартість тестування значною перешкодою для подорожей.

4. Скорочені ділові поїздки та заходи. У той час як поїздки на відпочинок показують короткострокове відновлення, корпоративні подорожі стикаються з повільнішою віддачею, що залежить від складнішого набору міркувань. Пандемія змінює корпоративні заходи та ділові подорожі – це актуальне питання для авіакомпаній і гостинних компаній, які покладаються на них для отримання величезної частки своїх прибутків [58].

Прихильники цифрових технологій, які здатні підтримувати високий рівень ефективності, працюючи віддалено, можуть ніколи не повернутися до рівня корпоративних подорожей до пандемії. Фактично, опитування Deloitte Corporate Travel Survey прогнозує, що до 2024 року ділові поїздки, ймовірно, відновляться лише приблизно до 80% від допандемічного рівня. Для готелів, конференц-центрів, конференц-залів, ресторанів, роздрібних торговців з аеропортами, консалтингових компаній і постачальників послуг, які обслуговують, для бізнес-професіоналів, які подорожують, падіння такого масштабу вимагає нового мислення та нових інструментів для підтримки розумніших стратегій розташування.

Змішані зустрічі залишаються завдяки широкому впровадженню відеоконференцій під час пандемії. У той час як зацікавлені сторони в галузі стурбовані впливом на особисті бізнес-події, особи, які приймають рішення, також бачать потенціал для збільшення залучення аудиторії, збільшення

членства та поступової диверсифікації потоків доходу. Зрештою, клієнт підтвердить (чи ні) зростання омніканальних бізнес-подій [53].

5. Деградація продукту. Для компаній, які вже мають справу зі складними ланцюжками поставок у сучасній глобальній економіці, Covid-19 приніс невизначеність і створив ще більше проблем. Багато постачальників різко скоротили операції та послуги, погіршивши якість наданих послуг.

Пандемія виявила крихкість туристичного бізнесу: багато з них борються за виживання, а деяким доводиться приймати важке рішення закритися. Федеральні програми підтримки в надзвичайних ситуаціях забезпечили важливий рятівний круг. З початку пандемії уряд Канади надав понад 15,4 млрд. доларів прямої підтримки туристичному сектору. Щоб сприяти відновленню, уряди в усьому світі повинні обдуманно скасовувати обмеження на подорожі та гостинність, передбачити реакцію споживачів і визнати суворо сезонні умови, в яких працює туристичний бізнес [55].

У той же час резерви та доступ до капіталу для більшості туристичних підприємств надзвичайно обмежені, і це може мати довгостроковий вплив на якість туристичних продуктів у Канаді, оскільки технічне обслуговування та інші капіталовкладення відкладаються. У перші дні відновлення роботи як вітчизняні, так і міжнародні відвідувачі відчували на собі вплив нестачі робочої сили та деградації ланцюга постачання, оскільки оператори сфери гостинності, дозвілля та розваг не можуть забезпечити той самий рівень якості чи стандарт бренду для подібних чи навіть з більшою вартістю послуг. Незважаючи на те, що попит на подорожі залишається дуже високим, оскільки міжнародні кордони знову відкрилися, незручності та витрати, пов'язані з подорожами, можуть з часом погіршити враження від подорожі та поступово погіршити репутацію місця призначення [46].

6. Зменшений доступ до капіталу та обмежена ліквідність. Туристичний і гостинний бізнес давно стикається з проблемами залучення власного капіталу для ініціювання, розширення чи іншої підтримки діяльності. Невизначеність, спричинена пандемією, загострила цю і без того

складну проблему. Переважання малого та середнього бізнесу, сезонність, відносно висока база витрат і залежність від робочої сили – все це сприяють факторам. Згідно з нещодавнім дослідженням, 74% кредиторів і 67% інвесторів в акціонерний капітал вказали на більш суворі стандарти андеррайтингу для інвестицій і перспектив розвитку готелів у 2022 році. Винятками з дефіциту капіталу були стартапи, засновані на знаннях і технологіях, про що свідчить початкові публічні пропозиції гравців галузі, таких як Airbnb і Uber.

З початку пандемії для туристичного бізнесу було надзвичайно складно мати достатню ліквідність для підтримки діяльності з обмеженим доходом. Капітальні інвестиції є найнижчими за весь час, будь-які грошові кошти спрямовуються на підтримку виживання поточних операцій. Наприклад, туристичні заклади зазвичай витрачають 5 – 9% доходів на рік на заміну та оновлення капітальних елементів. Деякі готельні бренди працювали з власниками, щоб зменшити очікування щодо капітальних витрат від бренду та збільшити грошовий потік. Було запроваджено низку державних програм, які сприяють доступу бізнесу до операційного капіталу, і в багатьох випадках їх активно використовують [47].

Не дивлячись на зазначені проблеми важливо визнати, що «відновлення туризму» відбуватиметься з різною швидкістю, залежно від галузі та регіону. Такі індустрії туризму, як ресторани та заклади відпочинку, які користуються значним попитом з боку місцевих жителів, матимуть можливості відновитися раніше, ніж ті, які покладаються на внутрішніх туристів. Компанії, які значною мірою покладаються на міжнародні подорожі, мають найдовшу перспективу відновлення.

Незалежно від того, обслуговують вони місцевих чи туристів, літо залишається ключовим сезоном для галузі. Туристичні підприємства в регіонах, які відкрилися в червні, липні та серпні 2022 року (чим раніше, тим краще), мали перевагу перед тими, які не змогли відкритися [54].

Після зняття карантинних обмежень з'явився значний попит на

туристичні товари та послуги з боку внутрішніх туристів. Попит був зумовлений зростанням швидкості розгортання вакцинації, підвищенням довіри споживачів, зростанням попиту на подорожі та значною кількістю домогосподарств (тих, яким пощастило продовжувати працювати під час пандемії), які почали витрачати частину заощаджень, які вони накопичили.

Але канадці хочуть вийти на вулицю та подорожувати після більш ніж року пандемії. Обмежені міжнародними або міжпровінційними варіантами подорожей, вони перенесуть свої плани подорожей на місця, ближчі до дому, з особливим акцентом на активному відпочинку. Минулого року багато людей і сімей подорожували до котеджів, кемпінгів та інших місць для відпочинку у своїй чи сусідніх провінціях, причому кемпінги були заброньовані з величезною кількістю місць по всій країні [43].

Заможні мандрівники охоче витрачають свої гроші на відпочинок, що призводить до відновлення цього сегменту. Бум заможних подорожей є одним із найяскравіших ознак різкого зростання витрат багатих людей. У 2022 році пошуковий інтерес Google до фрази «розкішні готелі» досяг найвищого рівня з періоду до 2006 року. Згідно з даними Opportunity Insights, у Канаді споживчі витрати з високим доходом повністю відновилися в березні й тепер на 11% перевищують рівень до Covid-19; цей висновок не дивує, оскільки високодохідники не втрачали роботу, а рівень заощаджень серед цієї демографічної групи зараз на 10 – 20% вищий, ніж до пандемії. Щоб задовольнити потреби цінних мандрівників, необхідна розробка унікальних високоякісних туристичних атракцій і місць як у містах, так і в дикій природі. Індивідуальні, персоналізовані подорожі, включно з тими, які створюють відчуття благополуччя та особистісного зростання або збагачення, а також високу «значкову цінність», будуть ставати все більш важливими для цього ринку [42].

SWOT-аналіз факторів, що впливають на перспективи відновлення та розвитку туристичної галузі в світі після пандемії представлений в таблиці 3.1, де відповідні чинники розділені за напрямом впливу на розвиток галузі

(позитивний чи негативний) та характером дії факторів (внутрішні чи зовнішні).

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз факторів, що впливають на перспективи відновлення та розвитку туристичної галузі Канади

	Позитивні	Негативні
	Strengths / Сили	Weaknesses / Слабкості
Внутрішні фактори	Доведена стійкість туризму в минулі кризи. Внутрішній туризм може бути буфером. Потужність адаптації: протоколи безпеки та гігієни, поїздки ближче до дому, співвідношення ціни та якості, відповідальна поведінка споживача. Державна підтримка сектору	Сегменти, на які потенційно можуть вплинути, також є великими витратами: міжнародні, довгострокові, ділові поїздки та події. Основні зриви в галузі авіаперевезень із невдачами авіакомпаній та концентрацією. Відсутність посилянь у попередніх спадах. Сприйняття подорожей як ризик. Низький рівень попиту при перезапуску туризму через соціальну дистанцію.
	Opportunities / Можливості	Threats / Загрози
	Переосмислити бізнес-модель. Інновації та діджиталізація. Стійкість та орієнтовані на стійкий розвиток сегменти (сільська місцевість, природа, охорона здоров'я, еко-туризм). Фази деескалації, ініційовані декількома країнами, до «нової норми». Прогрес у планах адаптації у напрямках та компаніях.	Економічне середовище: світовий спад, зростання безробіття та загроза робочих місць, закриття бізнесу, в основному МСП, наявний дохід, невизначеність, що обтяжує довіру споживачів та бізнесу. Невизначена тривалість пандемії (включаючи відродження) та недоступність вакцини. Ступінь блокування та обмеження подорожей. Невідома форма «нової норми».

Отже, туризм у Канаді поступово оговтується від пандемії коронавірусу й викликами, спричинених цим явищем. У контексті обмежень

на міжнародні подорожі канадці все більше подорожують у межах своїх провінцій і територій. Мандрувати рідше, але довше й глибше, сьогодні є одним із головних у мисленні мандрівників. Щоб розробити довгострокові рішення, справжня метрика розвитку туризму повинна відображати покращену якість життя – створення економічного процвітання, розвиток соціокультурної життєдіяльності та зростання екологічної процвітання. Підхід, орієнтований на місцевих жителів, зміщує розвиток напрямків і туристичний маркетинг до більш стійких цілей, фільтрованих крізь призму якості життя мешканців.

3.2. Можливості розвитку українського етнотуризму в Канаді

Ще з кінця XIX століття і до сьогодні українці подорожують та іммігрують до Канади в значній кількості, і надалі зміцнюють тісні родинні, соціальні та культурні зв'язки між двома країнами.

Перші українські переселенці, гнані негараздами на власній батьківщині, за свідченнями істориків, з'явилися на канадських землях у 1891 р. Це були мешканці селища Небедилова Західної України Іван Пилипів та Василь Єленяк. Згодом масово розмаху українська еміграція до Канади набула 1896 року не без допомоги галицького агронома Осипа Олеськіва, який скерував велику кількість українців з сіл Західної України. Економічні та культурні утиски з боку Австро-Угорської влади на Галичині і Буковині та переслідування за будь-які прояви національної свідомості з боку царського уряду на сході України також примушували людей задля виживання шукати щастя в чужих краях. Жодних привілеїв від місцевої влади, суворий клімат, вороже ставлення корінних канадців – були реаліями, з якими зіштовхнулися перші українські переселенці у Канаді. Єдиними позитивними факторами на користь переселення можна назвати свободу і наявність землі [44].

Українська громада формувалась на території Канади поступово:

процес еміграції проходив у кілька етапів. Народні маси, які активно переселялись за океан у різні часи, були неоднорідні.

Перша хвиля, яка розпочалася наприкінці XIX ст., в основному засвідчила міграцію найбідніших прошарків українського населення. У другу хвилю, що тривала з перших десятиліть XX ст. і фактично до початку II світової війни, потрапили вже більш освічені громадяни, які виїжджали в основному через політичні мотиви. Ставлення до українських іммігрантів з боку канадської влади у цей період було дуже неприхильним, оскільки українці як піддані Австро-Угорщини часто розглядались як таємні агенти цієї імперії. І лише в третю хвилю (переважно повоєнні роки), коли до Канади починає виїжджати незгодна з політикою радянського уряду інтелігенція, ставлення до українців поступово поліпшується [22].

Четверта хвиля (1991 – 2011 рр.) економічна імміграція та нове розуміння громади. У 1980-х багато українців змогли відвідати родичів у Канаді. Деякі з них задекларували себе біженцем і залишилися назавсім. Після проголошення незалежності 1991 року українці отримали право легально емігрувати до Канади, якщо задовольняють вимогам канадської імміграційної служби. Більшість людей подалися в дорогу через скрутні економічні умови, що настали після розвалу Радянського Союзу. Основна їх маса мала вищу освіту, або технічну спеціальність, володіла англійською мовою, що давало змогу знайти роботу в Канаді [24].

Після Революції Гідності (2013 – 2014 рр.), почалась п'ята хвиля імміграції до Канади. Переважно це молоді люди, які бачили більше можливостей для професійної реалізації в глобалізованому світі. Вони не тікали від злиднів на батьківщині «шукаючи кращої долі» за океаном. Вони освічені, вільно говорять англійською й іншими іноземними мовами. Це молоді професіонали. Багато з них повернулись в Україну, або регулярно навідували родичів в Україні. Їх освіта та професійний досвід з Канади приніс значний внесок у розвиток української економічної глобалізації [3].

І у 2022 році розпочалася шоста хвиля – воєнна імміграція. На сьогоднішній день, понад 5 мільйонів українців були вимушені покинути Україну через повномасштабне вторгнення російських військ на територію України 24 лютого 2022 року. Декілька десятків тисяч з них або вже прибули або в процесі прибуття до Канади. Саме завдяки зусиллям великої діаспори, українських організацій і об'єднань, новоприбулі українці мають змогу знайти безпечний притулок в Канаді під час війни в Україні. На сьогодні у Канаді проживають понад 1,3 млн. осіб українського походження, що є третьою за чисельністю української громадою поза межами України та росії [1].

Саме чинник відчуженості став основоположним у процесі формування історії української громади в Канаді. Таким чином, вона залишалась замкненою в собі. Умови перебування української громади в Канаді можна назвати існуванням «держави в державі». Фактично українці будували там модель своєї країни в мініатюрі. Хати-читальні, школи, церква, будинки культури з українською мовою, традиціями, з Тарасом Шевченком – усе це створювалося повсюдно в місцях компактного проживання українців, відчутно полегшуючи посттравматичний синдром переселенців. Виїжджаючи цілими родинами, українці оселялись переважно великими групами у степових провінційних зонах. Згодом внаслідок внутрішньої міграції більшість українців осіли у Західній (Британська Колумбія) та Східній (Онтаріо) частинах Канади [41].

Важливим фактом у становленні української діаспори за кордоном була підтримка духовенства. Перша парохіяльна громада українців, що належала до греко-католицької церкви, з'явилась у Вінніпезі у 1899 р. під проводом Дамаскина Поливка із США. На початку XX ст. Микита Будка став першим єпископом для католиків східного обряду у Канаді. У своїй діяльності новий єпископ намагався зосередити навколо Греко-Католицької Церкви культурно-суспільне життя українців [9].

До Другої світової війни місто Вінніпег стало центром культурного життя української діаспори у Канаді. Згодом міста Торонто та Едмонт продовжили духовно-культурний та просвітницький запал українства на територіях Північної Америки. Водночас важливий внесок українська громада Канади внесла у розповсюдження української та релігійної літератури. Зокрема після Другої світової війни великими накладками видавалися твори Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки та інших українських класиків. Ці спроби дали можливість зберегти надбання українських літературних класиків для нащадків українських переселенців і передати їм справжній дух українства на багато років [12].

У списку визначних українсько-канадських особистостей нині знаходяться політики, спортсмени, митці, люди науки, бізнесмени, космонавти та представники інших сфер. Хоч деякі з цих визначних людей тільки частково українського походження, вони при кожній нагоді підкреслюють своє українське коріння:

- Пилип Коновал – канадець українського походження, єдиний українець-кавалер Хреста Вікторії;

- Роберта Лінн Бондар – перша канадська жінка-астронавт і перша лікар-невролог, яка побувала в космосі, почесний доктор понад 20 університетів США та Канади;

- Кетрін Винник – канадська кіно- та телевізійна акторка українського походження, народилася й виросла в Етобіко, вільно розмовляє українською мовою;

- Петро Дмитрович Яцик – канадський підприємець українського походження, меценат і філантроп, відомий своїм вагомим вкладом у фінансування українознавства на Заході та в Україні;

- Юджин (Євген) Мельник – бізнесмен, меценат, батьки якого родом з буковинських Чернівців потрапили до Канади в середині 40-х рр. XX ст., співвласник фармацевтичної корпорації «Biovail Corporation»;

– Дарія Вербова – модель, яка бере участь у рекламних кампаніях відомих брендів, у 2005 році газета «The New York Time» назвала її моделлю № 1 у США);

– Павло Грод – український громадський діяч Канади, президент Світового конгресу українців від 27 листопада 2018 року;

– Христя Фрілянд – міністр закордонних справ Канади [13].

Сучасна географія українського етнотуризму в Канаді сформувалась під впливом декількох чинників, до яких належать: історичні, географічні, економічні, демографічні, кліматичні, адміністративні тощо.

Щодо історичних чинників, то вони, перш за все, пов'язані із хвилями української еміграції до Канади. Під час першої хвилі еміграції, українці оселилися у таких провінціях як Альберта, Манітоба і Саскачеван. У період другої хвилі еміграції українці продовжували розселення по вищезазначених провінціях, особливо у містах Едмонтон (Альберта) і Вінніпег (Манітоба), а також по місту Торонто (Онтаріо). Під час «третьої хвилі» імміграції за часів Другої світової війни соціальний склад української діаспори змінився, а також за рахунок внутрішньої міграції, українці осіли у Західній (Британська Колумбія) та Східній (Онтаріо, Квебек) частинах Канади (див. дод. А) [17].

Наступні хвилі еміграції, пов'язані із адміністративним чинником. Емігранти з України осідають в містах адміністративного значення, зокрема це Едмонтон, Торонто, Вінніпег, Реджайна, Ванкувер. Географічний чинник разом із історичним зумовив наявність ресурсів етнотуризму в певних провінціях Канади, де наразі сконцентровано найбільше українців – Онтаріо, Британська Колумбія, Альберта, Манітоба, Саскачеван (див. табл. 3.2).

Отже, найбільше українців проживає у наступних трьох провінціях: Онтаріо, Альберта та Британська Колумбія. Але у відсотковому співвідношенні українців більше в таких провінціях як Манітоба (14,7%), Саскачеван (13,6%) і Альберта (10,2%).

Таблиця 3.2 – Чисельність населення українського походження до 2022 р.

Провінція	Населення, осіб	Населення українського походження	
		Осіб	%
Онтаріо	12028895	336355	2,8
Альберта	3256355	332180	10,2
Британська Колумбія	4074385	197265	4,8
Манітоба	1133510	167175	14,7
Саскачеван	953850	129265	13,6
Квебек	7435905	31955	0,4
Нова Шотландія	903090	7500	0,8
Нью-Брансвік	719650	2455	0,3
Юкон	30195	1620	5,4
Північно-західні території	41060	1445	3,5
Ньюфаундленд і Лабрадор	500610	945	0,2
Острів Принца Едварда	134205	780	0,1
Нунавут	29325	155	0,5

Щодо кліматичного чинника, то його треба особливо враховувати, адже туристи не поїдуть до північних частин Канади, які лежать поза полярним колом, тим більше що тут практично немає українського населення. До них відносяться наступні провінції – Юкон, Північно-Західні території і Нунавут. Більшість ресурсів знаходяться у південній частині.

Економіко-географічний чинник пов'язаний з географічною особливістю господарського розвитку. Зокрема із розвитком сільського господарства, оскільки українська еміграція мала за мету роботу на землі. Особливістю Північної Америки є популярність одягу людей, які займаються сільським господарством (наприклад, джинсовий одяг). Щодо українського одягу, то його не носять на кожен день, а вдягають національний одяг (вишиванки) лише на свята, тобто це святковий одяг [23].

Демографічні особливості визначає демографічний чинник. Українці займають визначну частку населення Канади серед інших національних груп населення – майже 2,5% населення країни населяють українці. Це означає те, що українці займають 6 місце серед етносів, розселених у Канаді.

Щодо українських етноресурсів в Канаді, то тут налічується значна низка українських музеїв. Перш за все, це Український музей у м. Торонто (провінція Онтаріо). Вже майже 70 років музей зберігає безцінні набутки українців у Канаді. Тут діють і спеціальні освітні програми, а також радо діляться своєю бібліотекою, архівами та колекційними матеріалами зі студентами та викладачами, приватними особами, що займаються вивченням української культури. Український музей Канади з успіхом виконує головну свою місію – зберігає надбання предків для прийдешніх поколінь, щоб не забували про своє походження [19].

Також є Український музей Канади у м. Вінніпег (провінція Манітоба). Він був заснований Українською жіночою асоціацією Канади (UWAC) у 1936р. в м. Саскатун (провінція Саскачеван). Музей Івана Франко у м. Вінніпег унікальний. Це єдиний у світі музей за межами України, який присвячений видатному українському поетові, письменнику.

Музей Шевченка є єдиним музеєм, присвяченим життю і творчості Тараса Шевченка, що розташований на американському континенті. Заснований 1952 р. в Північному Оквілі, відроджений 1995 року в м. Торонто, де існує і нині [5].

«Село спадщини української культури» в провінції Альберта – це музей просто неба, який знаходиться у 80 км. на схід від центру м. Едмонтон в екокультурній території, яка називається «Калина Кантрі». Тут перевдягнуті відповідно до епохи в історичні костюми співробітники-актори, які грають ролі колишніх поселенців того регіону, відтворюють життя й побут першопрохідців у східно-центральної Альберті, Канада [30].

Українські пам'ятки розташовані по усій Канаді. Місто Вегревіль, наприклад, у провінції Альберта відомо Вегревільською писанкою –

скульптура української писанки, що була встановлена ще у 1975 році. Кажуть, що канадська писанка була створена, як пам'ятник кінній поліції. Пам'ятник Лесі Українки у м. Торонто (провінція Онтаріо) розташований в одному з найбільших парків – Хай-Парку. Монумент було встановлено восени 1975 року на замовлення Жіночої Ради Конгресу українців Канади [1]. Пам'ятники присвячені Тарасові Шевченку (пам'ятники поетові розташовані у містах Оттава, Оквиль (провінція Онтаріо) та Вінніпег (провінція Манітоба). В Канаді встановлена досить значна кількість пам'ятників жертвам Голодомору. Вони знаходяться у наступних містах: Едмонтон, Вінніпег, Гакстон, Калгарі, Віндзор та інших [5].

Важливим видом етноресурсів є і українські фестивалі. За даними «Ukrainian-Canadian Festival Guide» у 2021 р. в країні було проведено 19 загальнодержавних українських фестивалів (див. дод. Б). Найбільше їх відбулося у провінціях Онтаріо – 12, Альберта – 11, а також – у Саскчевані, Манітобі, Британській Колумбії, Квебеку [40].

Серед українських фестивалів є заходи на різну тематику: загальнокультурні, танцювальні, мистецькі, фольклорні, музичні, гастрономічні й ін. Серед них передусім слід виділити ті, що за даними Світового Конгресу Українців включено до переліку культурного надбання Канади: Канадський Національний український фестиваль у м. Дофін, Український фестиваль в Торонто, Український фестиваль в Монреалі, фестиваль «Українська писанка» у м. Вегревіл (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Українські фестивалі у Канаді [40]

Назва	Опис	Місце проведення
Bloor West Village Toronto Ukrainian Festival	Мистецький фестиваль української культури	м. Торонто, Онтаріо
Montreal Ukrainian Festival	Мистецький фестиваль української культури та спадщини	м. Монреаль, Квебек

Продовження таблиці 3.3

Назва	Опис	Місце проведення
Babas & Borshch Ukrainian Festival	Туристична ініціатива округу Ламонт у вигляді щорічного 2-денного сімейного фестивалю. Вшанування української культури: їжа, танці, музика, історія через інтерактивні демонстрації, презентації та виступи від талановитих експертів	м. Ламонт, Альберта
Canada's National Ukrainian Festival	Національний українсько-канадський захід у вигляді 3-денного фестивалю, покликаний поширювати і демонструвати українську культуру	м. Дофін, Манітоба
Capital Ukrainian Festival	Мистецький фестиваль української культури	м. Оттава, Онтаріо
Calgary Ukrainian Festival	Мистецько-розважальний фестиваль	м. Калгарі,
Vesna Festival	Мистецький фестиваль української культури	м. Саскатун, Саскачеван
Cheremosh Ukrainian Dance Festival	Український танцювальний фестиваль	м. Сент-Альберт, Альберта
B.C. Ukrainian Cultural Festival	Мистецький фестиваль української культури	м. Мішн, Британська Колумбія
Pysanka Festival	Мистецько-розважальний фестиваль	м. Вегревіль, Альберта
Spirit of Ukraine Pavilion	Мистецько-розважальний фестиваль	м. Вінніпег, Манітоба

Фестивальний рух у Канаді не лише сприяє стабільності й розвитку мультикультурного суспільства цієї держави, він також є важливою складовою так званого «культурного підприємництва». Українська діаспора Канади є однією з найдавніших і найчисельніших у світі. Вона є активною у

прагненні зберегти національну культуру. На цьому шляху важливу роль відіграють численні й різнопланові українські фестивалі, яких щороку в країні відбувається понад тридцять. Найвідоміші українські фестивалі включено до переліку культурного надбання Канади.

Щодо найпопулярніших DESTИНАЦІЙ в Канаді для українських туристів, то ними, за даними українських туристичних агенцій, є провінції Онтаріо, Манітоба, Саскачеван, Альберта та Британська Колумбія. Це пояснюється тим, що саме тут сконцентрована українська діаспора в Канаді [23].

Головний чинник географії туризму – наявність певних туристичних ресурсів (об’єктів), але це не є єдиною передумовою. Ресурс повинен бути туристично облаштований, тобто мати відповідну туристичну інфраструктуру: гарні дороги, заклади розміщення і харчування тощо (див. табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Географія українського етнотуризму в Канаді [6]

Хвили української еміграції до Канади	Провінції	Ресурси українського етнотуризму	
		Матеріальні	Нематеріальні
1 хвиля	Альберта, Саскачеван, Манітоба	–	Село Спадщини Української культури
2 хвиля	Онтаріо Манітоба, Альберта	Український музей в Торонто, Український музей Канади у Вінніпезі	Перший Всекрайовий Українсько- Канадський Фестиваль пісні та музики

Хвилі української еміграції до Канади	Провінції	Ресурси українського етнотуризму	
		Матеріальні	Нематеріальні
3 хвиля	Онтаріо Альберта Манітоба Квебек Саскачеван Британська Колумбія	Музей Тараса Шевченка, пам'ятник Лесі Українці, пам'ятник Тарасові Шевченку, 2 пам'ятники жертвам Голодомору Вегревільська писанка	Український фестиваль культури, Канадський Національний український фестиваль, «Vitaemo festival», «BC Ukrainian cultural festival», «Cheremosh Ukrainian dance festival», «Vesna Ukrainian festival», «Lemko Vatra»

Зрозуміло, що серед українських туристів найбільше бажаючих подивитися столицю провінції Онтаріо – Оттаву, де знаходиться уряд і парламент Канади. Це також стосується основного туристичного центру і найбільшого міста як Онтаріо, так і Канади – Торонто, де проживає багато українців, і хоча відсотково вони становлять невелику частину у населенні цього міста, їм за підтримки влади Канади вдалося спорудити декілька цікавих об'єктів для українців – це український музей, музей Тараса Шевченка, пам'ятники на честь Лесі Українки і Тараса Шевченка, один із наймасштабніших українських фестивалів у Канаді «Toronto Ukrainian Festival» [25].

Також у провінції Онтаріо є туристичні центри, які притягують потік туристів з України – м. Вінздор і Гакстон, де розташовані пам'ятники жертвам Голодомору в Україні; м. Оквіль, де знаходиться ще один пам'ятник Тарасові Шевченку; м. Міссісога і Дурхам – саме тут відбуваються фестивалі під назвою «Lemko Vatra» та «Mississauga Ukrainian Festival».

Традиційно великою цікавістю українських туристів користуються наступні провінції Канади – Манітоба, Саскачеван, Альберта, де не тільки багато українського населення, але воно і відсотково становить значну частку. Для українських туристів тут багато цікавих атракцій. У провінції Манітоба основним туристичним центром є м. Вінніпег. Тут попитом користуються наступні туристичні об'єкти – музей Івана Франка, український музей, пам'ятник жертвам Голодомору та пам'ятник на честь Тараса Шевченка. Популярним серед туристів є і український етнофестиваль під назвою «Winnipeg Folklorama Festival» [23]. Ще одним туристичним центром у даній провінції є м. Дофін, де відбувається щорічний Канадський фестиваль.

У провінції Альберта провідним туристичним центром є місто Едмонтон. Тут розташовані такі атракції як «Село спадщини української культури», пам'ятник жертвам Голодомору в Україні і проходить етнофестиваль «Celebration of Spring». Наступними туристичними центрами у провінції є м. Калгарі і Вегревіль. Місто Калгарі відоме через пам'ятник жертвам Голодомору і фестивалю під назвою «Calgary Ukrainian Festival», а Вегревіль – своєю гігантською писанкою і «Pysanka Festival» [40].

Щодо провінції Саскачеван, то основним туристичним центром є місто Саскатун, де проходить фестиваль «Vesna». Попитом серед українських туристів користується і Британська Колумбія, яка є найзахіднішою провінцією Канади. Тут проживає багато українців. Хоча відсотково вони становлять незначну частку, їм вдалося створити цікаві об'єкти. Вони розташовані у таких туристичних центрах провінції як Ванкувер і Міссіон. Там знаходиться пам'ятник Тарасові Шевченку і відбувається етнофестиваль

під назвою «BC Ukrainian Cultural Festival».

Українська діаспора, зіграла значну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді, в популяризації української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло формуванню дружніх взаємовигідних відносин між двома країнами. Питання України в Канаді завжди стоятиме на порядку денному. І, враховуючи останні вибори, можна говорити, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь Україні, і підтримка буде тільки посилюватись [24].

Вплив канадської діаспори на Україну неможливо переоцінити. Від революційних подій 1917 – 1921 рр. і до сучасної повномасштабної війни українці Канади пильно стежили за подіями на Батьківщині та за будь-якої нагоди намагалися допомогти співвітчизникам. У багатьох аспектах їхній вплив став доленосним, зокрема саме вони зберегли для нащадків пам'ять про Голодомор, саме вони надали значного демократизаційного та модернізаційного імпульсу незалежній Україні в 1990-х рр., врешті-решт саме вони вплинули на політику Канади (однієї з найпотужніших держав НАТО), що, можливо, стало причиною такої потужної підтримки України з боку Європи й Америки під час Майдану, війни на Донбасі, а особливо зараз.

ВИСНОВКИ

Отже, відповідно до мети, в кваліфікаційній дипломній роботі досліджено сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Канаді. Одержані в процесі дослідження результати і їх узагальнення надають змогу сформулювати такі висновки:

1. Канаді входить до Північноамериканського туристичного регіону. З країн Північної Америки найбільш відвідувані США, Канада та Мексика, які є головними туристськими центрами регіону і де, крім міжнародного туризму, розвинений внутрішній туризм.

Канада є другою за розмірами території країною світу і в свою чергу розподілена на десять провінцій та три території, кожна з яких має свою столицю. Канада має форму правління – Держава у складі співдружності, фактично є федеративно-демократичною державою з парламентською формою правління. Главою держави формально є англійський король Чарльз III, якого в країні представляє генерал-губернатор Канади.

Населення Канади нараховує всього 38,7 млн. осіб, причому більша його частина живе на вузькій смузі вздовж кордону з США – шириною в 160 км та довжиною в 6 тис. км. Зростанню населення в рівній мірі сприяє імміграція та природний приріст населення. Канада представляє приблизно 0,5% населення земної кулі.

У Канаді створена одна з найбільш гуманних соціальних систем. Суть цієї системи полягає в тому, що держава гарантує певний рівень життя будь-якій людині, будь він громадянином Канади, що постійно проживає на території країни або біженцем. Збираючи прибутковий податок за прогресивною шкалою із усього працюючого населення, держава надає фінансову допомогу усім, хто з якої-небудь причини непрацездатен або не може знайти собі роботу. Таким способом Канада виключає появу в державі класу людей, що перебувають за межею бідності.

Сучасна Канада – це високо розвинута індустріально-аграрна країна з

одним з найвищих в світі рівнем життя населення. Завдяки винятковому багатству і різноманітності своїх природних ресурсів Канада завжди мала тісні економічні зв'язки з самими розвинутими країнами – спочатку з Францією, потім з Великобританією і нарешті з США. Поступово ставши північною сировинною базою США і ринком для товарів цієї країни, Канада змогла наблизитися до рівня її добробуту за декілька десятиліть промислового підйому. Сильною стороною канадської економіки є високий ступінь її інтернаціоналізації.

2. Канада має сприятливі природні та історико-культурні ресурси для розвитку туризму у цій країні. Характеристику рекреаційних ресурсів коротко і досить точно дає відома фраза, що в «В Канаді багато географії і мало розповіді». У світовій туристичній спеціалізації Канада виділяється в першу чергу розвитком природних видів туризму, як масових (відвідування національних парків), так і елітних (екстремальний туризм). У Канаді чудово розвинений екологічний туризм. Не випадково в 2002 році, який був оголошений ЮНЕСКО роком екологічного туризму, у Квебеку був проведений Всесвітній саміт з екотуризму.

Туризм в Канаді охоплює всю країну. Канада виділяє значні кошти для збереження своїх природних багатств і реставрації історичних пам'яток. Історія розвитку туризму в Канаді нерозривно пов'язана з історією США та еміграцією. Багато туристів приїжджають до Канади відвідати своїх родичів, в минулому іммігрантів. Більш бурхливого розвитку набуває туризм в Канаді починаючи з початку XX ст., це пов'язано насамперед з розвитком туристичної інфраструктури та потягом туристів до мальовничої природи від урбанізованого суспільства. Привертають численні потоки туристів незабутні фестивалі, які дуже різноманітні і дуже популярні в цій країні. Популярністю славляться також винні тури.

Туризм є важливою частиною канадської економіки та є джерелом робочих місць і зростання в кожному регіоні країни. На його частку припадає 2,1% ВВП Канади та 3,1% загального експорту, безпосередньо підтримується

1,9 млн. робочих місць, або 3,9% загальної зайнятості, і щороку витрачається понад 100 мільярдів канадських доларів на туризм.

У Канаді федеральний уряд, десять провінційних урядів, три територіальні уряди та численні муніципалітети відіграють певну роль у підтримці туристичного сектору. Федеральне міністерство інновацій, науки та економічного розвитку відповідає за туризм.

На внутрішній туризм припадає близько 80% доходів, отриманих від туристів. Підприємства в цих галузях, такі як ресторани та заклади відпочинку, обслуговують як туристів, так і місцевих жителів, і їх можна знайти майже в кожному куточку країни. Це робить туризм важливою частиною канадської економіки.

3. Пандемія коронавірусу болісно вдарила по туристичному сектору Канади. Відновлення туризму відбуватиметься з різною швидкістю, залежно від галузі та регіону. Такі індустрії туризму, як ресторани та заклади відпочинку, які користуються значним попитом з боку місцевих жителів, матимуть можливості відновитися раніше, ніж ті, які покладаються на внутрішніх туристів. Компанії, які значною мірою покладаються на міжнародні подорожі, мають найдовшу перспективу відновлення.

Значну кількість внутрішніх туристів Канади складають українці. Українська діаспора нараховує більш, ніж 1,3 млн. осіб. До чинників географії українського етнотуризму в Канаді належать: історичні, географічні, економічні, демографічні, кліматичні, адміністративні. Під впливом цих чинників сформувалась сучасна географія українського етнотуризму в Канаді, яка сконцентрована переважно в п'яти провінціях – це столична провінція Онтаріо, традиційні українські провінції Манітоба, Саскачеван та Альберта, а також Британська Колумбія. Тут знаходяться і основні центри тяжіння для українських туристів і одночасно центри, які являють найбільшу цікавість для них. Це передусім столиця Канади – Оттава, центри провінцій – Торонто, Вінніпег, Едмонтон, Саскатун, Ванкувер, а також інші цікаві локації, пов'язані з традиціями українських

канадців.

Із урахуванням того, що еміграція на сьогодні є досить розповсюдженим явищем в Україні, вивчення цього процесу достатньо важливе з точки зору врахування історичного досвіду, який може бути використаний як наочний приклад успішної адаптації та самоорганізації українців поза межами батьківщини. Досвід української еміграції в Канаді є найбільш вдалий у сенсі збереження національної самобутності, адже за такий значний період емігранти здобули унікальні вміння успішної інтеграції до суспільно-політичної, економічної та культурної сфер канадського соціуму, при цьому не втративши власної ідентичності.

Події в Україні 2022 р. вкотре продемонстрували солідарність канадської української діаспори з історичною батьківщиною та прагнення допомогти відстояти територіальну цілісність і незалежність України. Враховуючи можливості, які має діаспора у Канаді як багатокультурній демократичній державі, а також економічний і військовий потенціал та вплив цієї країни на міжнародній арені, можна з певністю говорити про найбільший внесок канадських українців у підтримку України в умовах російської агресії.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Аналітична записка Інституту світової політики «Україна – не одна. Як світ допомагає українцям протистояти агресії Росії». URL: <http://iwrp.org.ua/ukr/public/1242.html> (дата звернення: 26.10.2022).
2. Аникеев В.А. Страны мира : краткий энциклопедический справочник. Минск : Современный литератор, 2000. 132 с.
3. Бевз Т. Сучасна українська діаспора: проблеми і перспективи. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2007. Вип. 34. С. 135–144.
4. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України : навч. посібник. Київ : Альтерпрес, 2009. 400 с.
5. Визначні пам'ятки українців в Канаді. URL: <https://vsviti.com.ua/collections/11516> (дата звернення 29.10.2022).
6. Войченко О. Літопис українського життя в Канаді. Едмонтон : Канадський інститут українських студій, 2021. 305 с.
7. Все про Канаду: дика природа Канади. URL: <https://immigratecan.ca/uk/all-about-canada/dikaya-priroda-canadi/> (дата звернення 22.10.2022).
8. Географія Канади. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 21.10.2022).
9. Гриньох Н. Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Львів, 2006. 387 с.
10. Дибчук Л. Внесок західної української діаспори в розвиток українознавчої науки та культури. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Історія*. 2004. Вип. 8. С. 310–316.
11. Дмитрук О.Ю., Дмитрук С.В. Екотуризм : навч. посібник. Київ : Альтерпрес, 2009. 358 с.
12. Євтух В.Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості

національних інтерпретацій. Київ : Стилос, 2004. 243 с.

13. Євтух В.Б., Ковальчук О.О. Українці в Канаді. Київ : Будівельник, 2013. 144 с.

14. Канада. URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/> (дата звернення 22.10.2022).

15. Канада: національні парки, відпочинок, історія, цікаві факти, життя в Канаді. URL: <https://mapme.club/kraini/40-kanada.html> (дата звернення 12.10.2022).

16. Макар В.Ю. Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади. Чернівці : Прут, 2006. 284 с.

17. Марунчак М. Історія українців у Канаді. Вінніпег, 1968. Т. 1. 546 с.

18. Монастирський В.Р. Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу : навч. посібник. Львів, 2022. 200 с.

19. Музеї Канади. URL: <https://uk.alinks.org/museums-in-canada/> (дата звернення 19.10.2022).

20. Населення Канади. URL: https://bankchart.com.ua/world/spravochniki/naseleniye_mira/country/8 (дата звернення 19.10.2022).

21. Населення Канади: національний склад, мови, релігія. URL: <http://www.geograf.com.ua/canada/593-canada-languages-religion> (дата звернення 18.10.2022).

22. Недужко Ю. Освітньо-виховні аспекти діяльності української діаспори країн Заходу в контексті боротьби за державну незалежність України (середина 40-х – 80-ті роки XX ст.). URL: <http://www.history.org.ua/JournALL/xxx/12/26.pdf> (дата звернення: 22.10.2022).

23. Особливості проживання української діаспори в Канаді. URL: <https://europortal.biz.ua/krayiny-ameryky/kanada/ukrainska-diaspora.html> (дата звернення 24.10.2022).

24. Паламарчук Н.І., Радецька О.Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. URL: <http://history->

pages.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/07/42_12_Palamarchuk_Radetska.pdf (дата звернення 22.10.2022).

25. Піскун В.М., Ціпко А.В., Щербатюк О.В. Українська політична еміграція й діаспора у XX столітті: форми культурного й інтелектуального увзаємнення в країнах проживання : монографія. Київ : ЗАТ «Нічлава», 2004. 240 с.

26. Подорож Канадою: найцікавіші природні парки країни. URL: <https://travel.tochka.net/ua/9772-puteshestvie-po-kanade-parki-strany/> (дата звернення 22.10.2022).

27. Развитие туризма в Канаде. URL: <https://xreferat.com/103/2599-2-razvitie-turizma-v-kanade.html> (дата звернення 22.10.2022).

28. Рекреаційні та туристичні ресурси Канади. URL: <https://ukrbukva.net/51242-Rekreacionnye-i-turistskie-resursy-Kanady.html> (дата звернення 22.10.2022).

29. Річки та озера. URL: <https://sites.google.com/site/candada2014/home/ricki-ta-ozera> (дата звернення 02.11.2022).

30. Село Культурної Спащини (Канада). URL: <http://novasich.org.ua/index.php?go=News&in=view&id=2906> (дата звернення: 14.10.2022).

31. Смолій В.А., Федорченко В.К., Цибух В.І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. Київ : Вид. дім «Слово», 2006. 372 с.

32. Сухобокова О.О. Роль діаспори у наданні Україні міжнародної допомоги у 2014 р. *Трансформаційні процеси в сучасній системі міжнародних відносин* : матеріали IV щорічної наук.-практ. конф., 15 лютого 2015 року. Львів : Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2015. С. 255–260.

33. Сухобокова О.О. Українська діаспора як чинник підтримки України США і Канадою в умовах російської агресії у 2014 р. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/13432/69-75.pdf?sequence> (дата

звернення: 23.10.2022).

34. Троян М.Ю., Школа В.Ю., Домашенко М.Д., Макаренко Т.М. Вплив Covid-19 на ринковий капітал на прикладі туристичної галузі: досвід ЄС та інших країн світу. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2021. № 1. 1С. 11–121.

35. Туристичне районування світу. URL: <https://studfile.net/preview/6342122/page:5/> (дата звернення: 29.09.2022).

36. Туристичний потенціал Канади. URL: <https://sites.google.com/site/turisticnijpotencialkanada/> (дата звернення 28.10.2022).

37. Туристичні ресурси Канади. URL: <http://7000.kiev.ua/?s=card/24259> (дата звернення 21.10.2022).

38. Туристичні ресурси Канади : сучасний стан і перспективи розвитку. URL: <https://referatss.com.ua/work/turistichni-resursi-kanadi-suchasnij-stan-ta-perspektivi-rozvitku/> (дата звернення 22.10.2022).

39. Туристське районування світу. URL: https://pidru4niki.com/13320802/turizm/turistichne_rayonuvannya_svitu (дата звернення 11.10.2022).

40. Українські фестивалі в Канаді. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96_%D0%B2_%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%96 (дата звернення 25.10.2022).

41. Українці в Канаді: від першої хвилі імміграції дотепер. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/ukra%D1%97nczi-v-kanadi-vid-persho%D1%97-hvili-immigraczi%D1%97-doteper/> (дата звернення 22.10.2022).

42. Характеристика туристичної галузі Канади. URL: https://studwood.net/1123219/turizm/harakteristika_turistichnoyi_galuzi_kanadi (дата звернення 22.10.2022).

43. Характерні риси розвитку сучасного туризму в Канаді. URL:

https://otherreferats.allbest.ru/sport/01244210_0.html#text (дата звернення 22.10.2022).

44. Шаповал Ю. Українська Канада. Главред. 2008. № 38. 28 с.

45. Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. Проблеми географії та менеджменту туризму : монографія. Чернівці : Рута, 2006. 260 с.

46. About the Canadian Tourism Industry. URL: <https://tiac-aitc.ca/our-focus.html> (дата звернення 17.11.2022).

47. Barkas P., Honeck D., Colomer E.R. International trade in travel and tourism services: economic impact and policy responses during the COVID-19 crisis. *World Trade Organisation Working Paper*. 2020. 134 p.

48. Canada. Tourism in the economy. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/2e3a791a-en/index.html?itemId=/content/component/2e3a791a-en> (дата звернення: 30.10.2022).

49. Canada overview. URL: <https://opentextbc.ca/introtourism2e/chapter/canada-overview/> (дата звернення 22.10.2022).

50. Canada's tourism sector. Strategies to build more competitive business. URL: <https://www.bdc.ca/en/articles-tools/blog/strategies-to-build-more-competitive-businesses> (дата звернення 26.10.2022).

51. Covid-19 and Tourism: Assessing the Economic Consequences. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2020d3_en.pdf (дата звернення: 01.11.2022).

52. Government of Canada investing \$557 million in infrastructure funding for Park Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/parks-canada/news/2022/11/government-of-canada-investing-557-million-in-infrastructure-funding-for-parks-canada.html> (дата звернення: 20.10.2022).

53. Kirike Gleb, Gurova Darya. The current state of tourism development in Canada. *Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства* : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 25 листопада 2022 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька

політехніка», 2022. С. 187–189.

54. Policy Brief: COVID-19 and Transforming Tourism. URL: https://unsdg.un.org/sites/default/files/sg_policy_brief_covid-19_tourism.pdf (дата звернення: 30.10.2022).

55. Rebuilding Tourism Competitiveness: Tourism Response, Recovery and Resilience to the COVID-19 Crisis. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/34348> (дата звернення: 28.10.2022).

56. The impact of COVID-19 on the tourism sector. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_dialogue/sector/documents/briefing_note/wcms_741468.pdf (дата звернення: 31.10.2022).

57. Tourism – Who’s Visiting in Canada? URL: <https://tourismhr.ca/labour-market-information/tourism-facts/> (дата звернення: 03.11.2022).

58. Tourism’s Big Shift: Key Trends Shaping the Future of Canada’s Tourism Industry. URL: <https://www.destinationcanada.com/sites/default/files-archive/1515-Tourism.pdf> (дата звернення: 30.10.2022).

59. Tourism outlook 2023. URL: https://www.eiu.com/n/campaigns/tourism-in-2023/?utm_source=google&utm_medium=ppc&utm_campaign=industries-in-2023 (дата звернення: 31.10.2022).

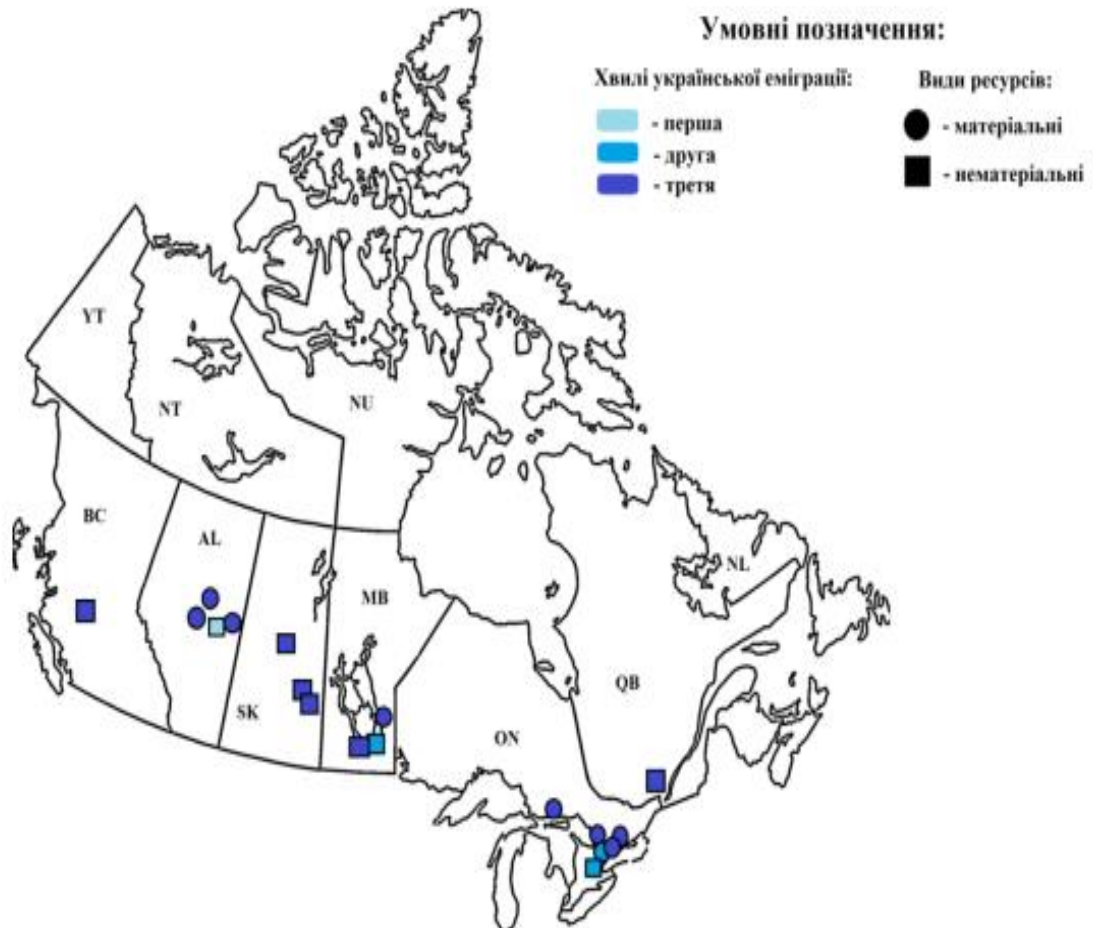
60. Travel and tourism statistics. URL: https://www.statcan.gc.ca/en/subjects-start/travel_and_tourism

61. World Economic Outlook Update 2022, August. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/August> (дата звернення: 13.10.2022).

ДОДАТКИ

Додаток А

Зведена ресурсна база українського етнотуризму Канади

Додаток Б

Розміщення українських етнофестивалів у Канаді

